

Angleško-ameriške intrige

Brezuspešna angleška prizadevanja v Turčiji — Nemško svarilo južnoameriškim državam

Berlin, 16. jan. u. V Berlinu se niso pričeli o resničnosti vesti, po kateri naj bi bile britanske oblasti ponovno nujno pozvale angleške državljanje v Turčiji, naj zapuste državo. Na pristojnem mestu so večeraj o tem izjavili, da gre samo, ako je vest resnična, za manever angleške vlade, ki naj bi vplival na Turčijo, da bi odvrnila pozornost od kupčije, ki jo je Eden sklenil s Moskvo. Nobenega dvoma namreč ni, da so ob Edenovem obisku v Moskvi govorili predvsem o Dardanelah, in sicer v smislu svoječasni zahtev ljudskega komisarja Molotova, ki jih je postavil v Berlinu ob priliki obiska leta 1940.

Ankarska vlada dobro ve, da bi Turčija v primeru zavezniške zmage ne imela materialne sile, da bi se uprla zahtevam boljševiskega soseda. Opozarjajo tudi v zvezi s tem, da zagotavljajo, ki jih je pred nekaj dnevi dal Saradzoglu britanski veleposlanik ob svoji vrnitvi iz Moskve, ko je bil izročil posebno »stoplo« poslanič Molotova za Turčijo, niso prepričali ankarske vlade, tem manj, ker Saradzoglu sam najbolje osebno pozna boljševiske metode spriko skušenj, ki jih je imel v septembru leta 1939 o priliki svojega bivanja v sovjetski prestolnici. Zdi se razumljivo, da spriko tega londonska vlada trenutno proučuje vse možnosti, da bi razpršila upravičeno zaskrbljenost Turčije. Primerno sredstvo bi bil v ta namen morda prav odposlik angleških državljanov iz Turčije, ki pa polčinja ne bi mogel razčistiti, saj gre za prozoren manever, naspro-

ti kateremu Nemčija s svoje strani slej ko prej ugotavlja, da je Anglija v Moskvi prodala boljševismu skupno z Evropo tudi važen del turškega ozemlja, vsekakor pa izdala življenjske interese Turčije.

Drugo vprašanje, ki trenutno zanima politične kroge v Berlinu, je vprašanje, kje je sedaj Churchill. Zdi se verjetno, da se je angleški premier hotel izogniti neljubim kritikam v angleškem parlamentu zaradi neugodnega razvoja operacij v vzhodni Aziji. Znano je, da je Churchill pred desetimi dnevi zapustil Washington. Po informacijah iz nevrtalega vira se sedaj kaže mudi na Škotskem, po drugih manj verjetnih vestih pa je še vedno na potu, in sicer se bolj senzacionalnem kakor prej. Nekateri ne izključujejo celo, da je napravil skok v Rio de Janeiro, da bi v incognito prisostvoval otvoritvi vseameriške konference.

V zvezi z vseameriško konferenco opozarjajo v pristojnih berlinskih krogih na zelo previdno in umirjeno izjavo ameriškega državnega tajnika Sumnerja Wellesa, ki je smatral za potrebno poudariti, da bodo sklepi vseameriške konference sprejeti popolnoma svobodno, upoštevajoč suverenost neodvisnih držav. Da je ta izjava binavska, je jasno za vsakogar, ki pozna zakulisno delo Bele hiše. Nemčija samo ponavlja svojo svarilo južnoameriškim državam da bi njih pristane na Rooseveltov pritisk za vstop v vojno pomenil zanje popolno gospodarsko in nacionalno uničenje.

Panameriška konferenca v Rio de Janeiru

Prvi sestanek zunanjih ministrov ameriških držav — Ugotovitve japonskega in nemškega tiska

Rio de Janeiro, 16. jan. d. V torek ob 11. dopoldne so se zunanji ministri ameriških držav, sodelujočih na panameriški konferenci, sestali k prvi seji po predsedstvom brazilskega zunanjega ministra Aranha. Podtajnik ameriškega zunanjega ministrstva Sumner Welles je imel večeraj še svoj prvi razgovor z argentinskimi zunanjim ministrom Guinazumem. Razgovor je trajal 25 minut.

Rio de Janeiro, 16. jan. d. Na prvi večerajši konferenci zunanjih ministrov ameriških držav v Rio de Janeiru je bil najprej sprejet poslovnik konference. Nato je bila ustanovljena posebna komisija za overjevanje pooblastilnih listin delegatov posameznih držav. Sledilo je imenovanje dveh nadaljnjih komisij, katerih naloga bo proučevanje vojaških in gospodarskih vprašanj, v kolikor so v zvezi z obrambo ameriške celine. Prva preliminarja konferenca zunanjih ministrov je trajala eno uro in tri četrti.

Rio de Janeiro, 16. jan. d. Čliski zunanji minister Rossetti je v izjavi, ki jo je podal predstavnikom tiska, potrdil, »da v delovni program panameriške konference ni bil sprejet nikakršen predlog, ki bi bil kakorkoli v zvezi s kako vojno napovedjo. Na vprašanje glede njegovega stališča o prekinitvi diplomatskih odnosov je čliski zunanji minister odklonil odgovor, izrazil pa je nado, »da bodo praktični sklepi konference zajamčili obrambo ameriške celine in pomagali ustvariti novi gospodarski red, ki naj bi izbral boleče učinke sedanje vojne krize.«

Odmev na Japonskem

Tokio, 16. jan. (Domei). Tokijski listi objavljajo prve komentarje k panameriški konferenci v Rio de Janeiru. Soglasno ugotavljajo, da bo brezobzirna politika Zedinjenih držav nedvomno mobilizirala vsa razpoložljiva sredstva, da bi pridobila latinsko-ameriške republike na svojo stran in si zagotovila njihovo podporo, ki jim je potrebna glede na preobliko udarcev, dobljenih doslej v vzhodnoazijski vojni. »Nič Nič« piše med drugim: »V preteklosti je Roosevelt tem državam predlagal sklenitev skupnega obrambnega pakta za zapadno poloblo, utemeljujejo ga z nevarnostjo, ki ji grozi zaradi evropske vojne. Sedaj bo Roosevelt skušal vnovičiti novi položaj, ki je nastal na Pacifiku z vzhodnoazijsko vojno, ki jo bo označil kot resno ogrožanje varnosti zapadne poloble. Zedinjene države zasledujejo v R. de Janeiru dvojni cilj, za krtiti katastrofalne poraze, ki so jih na Pacifiku doživle ameriške oborožene sile, na drugi strani pa s podporo latinsko-ameriških držav utrditi svoj lastni obrambni sistem.« Na koncu svari »Nič Nič« Roosevelta, da bi slično, kakor je storil s Kitajsko, skušal tudi države latinske Amerike pritegniti v svoj obrambni sistem, na njihove lastne stroške. »Nič Nič« ugotavlja na koncu: »Japonska ne mara imeti nobenih sporov z latinsko Ameriko, kakor je bilo ugotovljeno že tudi v posebni službeni izjavi, v kateri je rečeno, da se Japonska bori edino proti Angliji in Zedinjenim državam.«

Tudi »Asahi« razkriva prave cilje, ki jih Zedinjene države zasledujejo v Rio de Janeiru, in ugotavlja, da je na poti, po kateri gredo Zedinjene države, še mnogo ovir, ki Zedinjenim državam ne bodo dopustile, da bi latinsko-ameriške republike pridobile za udeležbo v tistih poslih, za katere Washingtonu v resnici gre.

V Nemčiji

Berlin, 16. jan. d. »Deutsche Allgemeine Zeitung« zavzema v jutranji izdaji kot prvi nemški list stališče glede govora ameriškega državnega podtajnika Sumnerja Wellesa na konferenci v R. de Janeiru. List pripominja, da je imel Sumner Welles popolnoma v Rooseveltovemu slogu hujšajoč govor, s katerim bi rad udeležence konference nahušal proti državam osi ter Japonski. V svojem govoru je Sumner Welles zahteval, da je treba v območju zapadne poloble opustiti vse trgovske in finančne transakcije, ki bi bile v prilog nasprotniku, ali pa neugodne za obrambo zapadne poloble. K temu je treba pripomniti, ugotavlja »DAZ«, da izpričujejo ta izjavljanja Rooseveltov namen, prikriti najprej pod gospodarsko krinko gospodarske načrte nasproti južnoameriškim državam in si s tem utreti prvo vrzel za pot v njihovo sredino. Oni, ki mu bodo sledili, naj bi bili plačani v dolarjih. To podkupovanje se seveda veže na pogoj

Nevarnost inflacije v Severni Ameriki

Rim, 16. jan. u. Roosevelt je sestavil poseben odbor za vojno proizvodnjo, kateremu je na čelu Donald M. Nelson. Novi odbor bo izvrševal svoje naloge po posebnem pododboru, čigar člani bodo pod vodstvom Nelsona. Nelson sam pa bo izvajal po Rooseveltovi izjavi splošno nadzorstvo nad vsemi proizvodnimi organi. Njegove odločitve bodo v tem pogledu končne. Tako bo izvrševal Nelson popolno nadzorstvo nad vsem obsežnim programom vojne proizvodnje, kakor ga je začrtal Roosevelt v svojem zadnjem govoru pred kongresom. Nelson je torej postal »ameriški Beaverbrook«, med tem ko je postal položaj Knudsena, Hilmana in drugih voditeljev v uradu proizvodnje zelo negotov.

Nadaljujejo se Rooseveltovi napori za zajezitev inflacije, toda njegov načrt, ki določa predvsem ustavitve dvigovanja cen, bo senat bržkone sabotal. Senat je namreč že sklenil, da smejo biti cene kmetijskih pridelkov maksimirane šele tedaj, ko bodo svobodne cene na tržiščih dosegle povprečno višino, ki bi ustrezala dvodvoletnemu povzvišanju normalnih cen, z drugo besedo po mnenju senata se bodo smele cene kmetijskih proizvodov dvigniti povprečno za 25 odstotkov, ne da bi morala vlada to preprečiti. Ker gre pri tem za povprečno zvišanje, je jasno, da bi cene nekaterih manj iskanih proizvodov ostale v glavnem nespremenjene, med tem ko bi cena potrebnih stvari in splošne uporabe poskočila za 40 do 50 odstotkov, kar bi seveda močno prizadelo zlasti srednje in manj premožne sloje. Razen tega je ameriški senat sprejel sklep, ki pooblašča kmetijskega ministra Wickarda, da se sme utreti vsaki omejitvi cen kmetijskih proizvodov.

Reprezentančna zbornica, ki je sicer izglasovala zakon, ki se zelo približuje zdajšnjim predlogom, ni v celoti zavrnila sklepov senata. Vprašanje bo sedaj predmet izmenjav misli na posebnem sestanku zastopnikov senata in reprezentančne zbornice. Iz vsega tega je razvidno, da se Zedinjene države navzlic nasprotnim ukrepom vlade vedno bolj približujejo inflaciji.

Vodja republikanske reprezentančne zbornice Martin je po radiu priporočil, naj bi bil za vodjo kontrolnega urada za cene imenovan bivši predsednik Hoover, med tem ko naj bi druga pomembnejša uravnavna mesta prevzeli drugi vidnejši republikanski zastopniki.

Razširjenje ameriške

črne liste na nevtralec

Rim, 16. jan. s. Vlada Zedinjenih držav je sedaj prvič razširila svoje tako zbrane »črne sezname« preko ameriške celine s tem, da je objavila seznam kakih 1.800 imen oseb in tvrdk Portugalske in njenih kolonij, Španije in njenih kolonij, Švedske, Švice in Turčije. Ta seznam ameriški poseg v svobodno trgovino nevtralnih držav nazgovorneje obkrožuje anglosasitvo pojmovanje suverenih pravic nevtralnosti.

Švedske obrambe posušilo

Stockholm, 16. jan. d. Službeno je bilo objavljeno, da je prvi dan podpisovanja tretjega švedskega obrambnega posojila prinesel rekordne rezultate. Ta dan je bilo podpisanih 112 milijonov švedskih kron.

Letalski boji

na zapadu

Kodanj, 16. jan. s. Angleška letala so v pretekli noči bombardirala nekaj krajev v južnozapadni Danski, bombe pa padle na polja poleg hiš in niso napravile nikake škoda.

O cenah na ljubljanskem živilskem trgu

Brezuspešni poizkusi za ustalev cen življenjskih potrebščin

V januarski številki »SSadjarja in vrtinarja« je C. J. objavil tabelo, kako so se na ljubljanskem živilskem trgu v posameznih mesecih l. 1941. gibale cene. Neki ljubljanski dnevniki je po tej tabeli posnel obširen članek ter s tem še povečal zmoto in zmedo, ki bi lahko nastala že po sami tabeli »Sadjarja in vrtinarja« med ljubljanskimi producenti in tudi na deželi. Zato se moramo na ta zmotna izjavljanja povrniti, da seveda nehoti in samo po površnosti zepeljena javnost ne bi obsojala niti mestnega tržnega urada ljubljanskega, niti predstavnikov ljubljanskih zelenjadarjev in vrtinarjev, ženskih organizacij ter prodajalcev zaračunanih nasvetov Visokemu komisariatu, ki te cene uradno določa.

Pisec navaja, da je majnika meseca na ljubljanskem trgu veljala berivka od 10 do 18 lir prav tako ima majnika meseca cena za zeleni radič 14 do 16 lir, za grah v stročju 12 do 16 lir za breskve 20 lir itd. Že julija meseca pa nepremišljen človek opazi silen padec cen in si domišlja, kako neumisljeno ohladi cene pritiskajo in kako ogromno škodo delajo ubogemu zelenjadarju in kmetu. Berivke namreč v izjavljanjih C. J. sploh ni bilo več na trg po mesecu juniju, zeleni radič se pojavi na ljubljanskem trgu šele decembra meseca s ceno 3.65 lir, grah stročji filol morajo poleti prodajati od 2.50 do 3 lire, a breskve od 3 do 4 lire! Razlika v teh cenah je tako ogromna, da mora ta stran obsoati pridelovalce, kako strašno so odirali ljubljancem pred odločanjem maksimalnih cen, a druga stran bo pomnožala uboge zelenjadarje, misleč, kako strašno hro pritiskajo oblasti. Toda stvar je popolnoma enostavna in nikakor ni tragična, ker je C. J. pač pozabil, da so bile cene pomladi še v dnarjih, pozneje pa v krah! Sam namreč ves čas navaja vse cene za lire namesto, da bi opozoril na dinarske cene ali pa dinarske cene preračunal v lire.

Še nekaj drastičnih primerov zmede: Uradno določena cena je navedena pri zeleni že za september, ko smo dobili šele meseca novembra uradno določeno ceno za ta pridelek. Redkvice meseca majnika ni veljala 1 lro, temveč 1 Din. Za navadni krompir je majna navedena cena 2.50 lire, sedaj je pa maksimiran na 1.30 lire! Glavnata solata naj bi bila veljala meseca junija 14 lir že julija pa samo 2 lire. Rezrat naj bi bil maj veljal 16 lir, čeprav za rezrat nikdar še ni bila določena uradna cena in se tudi nikdar ni prodal po 16 lir. Tudi nekaj drugih pridelkov ni bilo maksimiranih, čeprav so v tabeli in članku. Kar se pa uradnega določanja natvsih cen tiče, je pri vsaki objavi najvišjih cen

Bekanntmachung

Alle Volksdeutschen Umsiedler der Stadt Laibach, welche für das deutsche Reich optierten, werden darauf aufmerksam gemacht, dass der letzte Umsiedlertransport für den 20. Januar 1942 bestimmt ist.

Umsiedler, die die Terminumsiedlung für ihren Abtransport noch nicht erhalten, werden in ihrem eigenen Interesse aufgefordert, sich zuverlässig spätestens bis zum 17. Januar 1942, in der Transport-Abteilung Start 192 zu melden.

Der Deutsche Umsiedlungsbevollmächtigte für die Provinz Laibach.

Opozorilo

Vsi izseljenci nemške narodnosti, stanujoči v Ljubljani in okolici, ki so se javili za izselitev v Nemčijo, se opozarjajo, da je polednji transport določen za 20. jan. 1942.

Vsi oni, ki še niso doleteli prejeli obvestila, kaj se imajo izseliti, se pozivajo v lastnem interesu, naj se zanesljivo javijo najkasneje do 17. januarja 1942 v transportnem oddelku na Starem trgu št. 21., I. nadstropje.

Pooblaščenec nemških izseljencev.

Gospodarstvo

Skromne japonske prehranbene potrebe

S svojimi 73 milijoni prebivalcev je stara Japonska (brez Koreje in Formoze) ena najbolj gosto obljudenih dežel na svetu. Za naše razmere je skoro neverjetno, da je ta dežela v pogledu prehrane skoro avtarkna. To pa je mogoče le spriko skromnih zahtev Japoncev v pogledu prehrane in intenzivne kmetijske proizvodnje. Glavna hrana Japoncev sta riž in ribe. To omogoča, da se obdelana površina porabi skoro izključno za pridobivanje žita in sočiva. Zato pa je zelo slabo razvita živinoreja, za katero so potrebne tudi razmeroma majhne površine rodne zemlje. Svojo mesno hrano dobiva Japonska iz morja, zato je potrošnja r.b. na Japonskem večja kakor kjerkoli drugje. V nasprotju z Japonsko se v evropskih državah znaten del poljedelske površine uporablja za pridobivanje živalske krme. Pa tudi pri teh razmerah je na Japonskem mogoča avtarkija glede prehrane le na podlagi intenzivne obdelave zemlje, ki daje v zvezi z ugodnimi klimatskimi razmerami žitni pridelek dvakrat na leto. Ječmen in pšenico pridelujejo na Japonskem kot prvi pridelek na zemlji, ki da še isto leto pridelek riža. To pa je mogoče le na ta način, da z velikim trudom vzgojijo najprej riževе sadike, nakar jih vsadijo na polja kjer so že pospravili ječmen ali pšenico.

Glavni pridelek Japonske pa je navzlic temu riž leta 1938. Je Japonska pridelala 122 milijonov metriških stotov riža in 12 milijonov metriških stotov pšenice ter 14 milijonov metriških stotov ječmena leta 1939. Je proizvodnja riža narasla na 128 milijonov metriških stotov, proizvodnja pšenice na 16.6 milijona metriških stotov in proizvodnja ječmena na 17.8 milijona metriških stotov. V skladu s proizvodnjo je tudi potrošnja pšenice malen-

kostna v primeri s potrošnjo riža, ki predstavlja 66 odstotkov vrednosti celotne kmetijske proizvodnje. Z uvozom iz Koreje in Formoze, ki pa je razmeroma majhen, krije Japonska vse potrebe domače potrošnje riža.

Potrebo beljakovinskih živil krije Japonska predvsem s potrošnjo soje, iz katere pridobiva tudi olje. Rastlinsko beljakovino pa dajejo ribe, ki so obenem skoraj edini izvor rastlinske masti. Le tako je razumljivo, da igra živinoreja na Japonskem docela podrejeno vlogo. Povprečno na 1000 prebivalcev je na Japonskem komaj 26 glav goveje živine (v Nemčiji 290) in 16 prašičev (v Nemčiji 370) ter šest glav drobnice (v Nemčiji 100). Sorazmerno več goji Japonska perutnine: toda tudi v tem postopu bistveno zaostaja za evropskimi državami, saj odpade na 1000 prebivalcev tudi le 670 glav perutnine (nasproti 1310 v Nemčiji). Navzlic slabo razviti živinoreji na Japonski uvažja le malenkostne količine goveje živine odnosno mesa. Tudi potrošnja mleka in masla je malenkostna.

Razmeroma velika je japonska potrošnja sladkorja. Sicer ne doseže potrošnje zapadnoevropskih držav, ki znaša do 25 kilogramov na osebo in leto, vendar znaša okrog 12 kilogramov, kar je več nego v marsikateri vzhodnoevropski državi. Zato na prebivalca Japonske v pogledu ribolova vse druge države in znaša vrednost naloženih rib na leto okrog 500 milijonov jenov. S tega vidika so razumljivi spori, ki jih je ponosno imela Japonska z raznimi državami glede ribolova, zlasti s Sovjetsko Rusijo, od katere ima v zakumu ribiša lovišča ob severovzhodni azijski obali.

Dve zanimivi obletnici

Nemski listi navajajo, da potече te dni 75 let, odkar je Werner Siemens zgradil prvi dinamo stroj, ki zavzema danes odlično mesto v nemškem muzeju v Monakovu. Ta prvi stroj je bil majhen in še primitiven in je dajal komaj 30 vatov. Siemensov izum je sledil šele 35 let po izumu magnetno električnega stroja (leta 1832). Izumu dinamo stroja so kmalu sledili dodatni izumi, od katerih je bil najvažnejši izum motorja za vrtilni tok, ki ga je izumil Tesla leta 1887.

Malokateri izum je tako preoblikoval svet, kakor izum dinamo stroja, ki omogoča, da se pretvarja energija premoga ali vodnega padca v električni tok, ki se potem po daljnovodih prenaša na velike daljave. Danes si je težko zamisliti, kako bi človeštvo izhajalo brez onih 600 milijard kilovatih ur električnega toka, ki jih danes proizvajajo elektrarne na svetu. In vendar je poteklo komaj 75 let, odkar se je pojavil prvi električni generator. Šele izum tega stroja je omogočil proizvodnjo električnega toka v večjem obsegu, zlasti za razsvetljavo in pogon. Niti izum parnega stroja ni izzval take revolucije kakor izum dinamo stroja, predvsem zaradi tega, ker omogoča proizvodnjo električnega toka prenašanje energije brez težkoč na velike daljave do najmanjšega potrošnika, kjer se lahko poljubno pretvarja v pogonsko silo, svetlobo ali toploto. Velik napredek je zabeležen tudi v področju telegrafa, telefona in radija. Ves ta napredek je bil zabeležen v kratki dobi 75 let.

Manj pomenbna, toda zanimiva je druga obletnica, ki se je spominjajo listi. Poteklo je namreč 100 let, odkar je zaslovelo plzensko pivo, ki je poneslo ime tega mesta daleč v svet. V Plzinu so sicer že v srednjem veku varili pivo. Toda šele pred točno 100 leti so pričeli v Plzinu variti pivo na tako zvani bavorski način, za kar se je zlasti zavzemal gostilničar Veclav Mirvald. Na njegov predlog je bila ustanovljena Meščanska pivovarna v Plzinu, ki je pozneje prevzela tudi ostale manjše pivovarne in je nenehalno sloves plzenskega piva v svet. Ko so pričeli izdelovati pivo na bavorski način, je bil iz bavorskega poklicani pivovarniški mojster sam presenečen, da mu je uspelo zvariti tako odlično pivo, kar pa je pripisati raznim ugodnim okolščinam, zlasti odlični vodi.

Gospodarske vesti

Reklama za racionalne oblačilne predmete ni umestna. Ministrstvo za korporacije je ugotovilo, da mnoge trgovske tvrdke še nadalje objavljajo oglase, s katerimi delajo propagando za nakup racionalnih oblačilnih predmetov. Ta reklama je upravičena samo za industrijske tvrdke, ki hočejo trgovce opozoriti na svoje izdelke. Ni pa umestna taka propaganda, če jo delajo trgovske tvrdke. Ministrstvo je že izdelalo strokovnim organizacijam potrebna navodila.

Ustanovitev podružnice hrvatske banke v Sarajevu. Iz Zagreba poročajo, da je Hrvatska banka, ki spada v interesno sfero milanskega zavoda Banca Commerciale Italiana, sklenila ustanoviti svojo podružnico v Sarajevu.

Ustanovitev delniške družbe za trgovino z Italijo v Beogradu. Z glavnico din 650.000 je bila v Beogradu ustanovljena delniška družba »Hemorade«, ki se bo zlasti pečala s trgovskimi posli v prometu z Italijo.

Velika fužija v nemški električni industriji. Iz Berlina poročajo, da je v načelu sklenjena fužija med družbo AEG (Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft) in družbo »Gesförel« (Gesellschaft für elektrische Industrie). Fužija bo izvršena tako, da bo družba AEG prevzela družbo Gesförel. Prva družba ima 16 milijonov mark glavnice, druga pa 80 milijonov. Vendar ima družba Gesförel v svojem portfelju za nominalnih 40 milijonov mark delnic družbe AEG, tako da bo v zvezi s fužijo potrebno zvišanje delniške glavnice družbe AEG le od 160 na 200 milijonov mark. Gornja fužija bo ena največjih finančnih transakcij v zadnjih letih.

Racionalizacija na Madžarskem. Nedavno smo poročali, da se s 15. januarjem uvedejo nakaznice za kruh in moko v vsej Madžarski in da bo v bodoče v vsej državi vezana prodaja moke, testenin, kruha,

žemelj in peciva na oddajo odrezkov živilske nakaznice. S posebno naredbo so bili sedaj določeni tudi obroki. Vsak prebivalec dobi na mesec 2 kilograma fine moke in testenin in vrhu tega 250 gramov kruha na dan. Delavci dobe dodatni obrok 150 gramov kruha na dan in težak 350 gramov. S posebnim dovoljenjem lahko posamezniki dobe namesto kruha moko, in sicer namesto mesečne količine 7,5 kilogramov kruha 5 kilogramov krušne moke. Naredba vsebuje tudi posebne določbe, po kateri se lahko nakaznica za moko in kruh zamenja za nakaznico z manjšimi odrezki, ki se porabljajo v gostinskih obratih. — Tudi smo že poročali, da se uvedejo trije brezmesni dnevi. — Kot brezmesni dnevi so sedaj določeni torek, sredo in četrtek. Goveje meso se bo dobilo samo ob sobotah in nedeljah. Obenem so uvedene omejitve glede prehrane v gostinskih obratih, po katerih smejo restavracije nuditi le dve vrsti juh, dve vrsti mesnih jedi, dve vrsti prikuh in dve vrste močnatne jedi. Gostu se sme servirati samo ena mesna jed. To pa ne velja za gušjaž in nekatera druga jedila. Z naredbo je tudi omejeno izdelovanje jedi, prirujenih iz jaje.

Rezultati ljudskega štetja v Švic. Dne 1. decembra preteklega leta je bilo v Švici ljudsko štetje. Sedaj so na razpolago prve globalne številke o rezultatih tega štetja. Švica je imela lani v decembru 4 milijone 250.000 prebivalcev, to je za 184.000 ali za 4% več nego l. 1930. Priraslek 4% je manjši, kakor v desetletju med 1920 in 1930, ko je znašal 4.8%. Čeprav še niso na razpolago podrobne številke, že sedaj ugotavljajo, da se je povečalo predvsem mestno prebivalstvo na račun podeželskega, na drugi strani pa je nazadovalo število v švici bivajočih inozemcev.

Nafta v bližini Varaždina. Iz Zagreba poročajo, da so v bližini Ludbrega pri Varaždinu odkrili pri poizkusnem vrtnanju manjše proizvode nafte.

Stoodstotno povišanje zagrebških mestnih uvoznih. Iz Zagreba poročajo, da je te dni izšla že napovedana naredba o povišanju mestnih uvoznih v Zagrebu. Po tej naredbi se vse postavke tarife o uvoznih mestu Zagreba povišajo za 100%. Določeno so posebne minimalne uvozne za blago, ki se na vozovih in avtomobilih pripelje v mesto, kakor tudi pavšalne trošarine za blago, ki ga kmetije na vozovih pripeljejo na trg.

Omejitve nakupa perutnine na Hrvatskem. Nedavno ustanovljena zajednica za perutnino in divjačino je te dni sklenila ustanoviti prodajno centralo, zlasti za izvoz, nadalje je izdala predlobo o odkupu jaje po velikosti in na podlagi pregleda s svetilko, predvsem pa ukrepe za onemogočenje tihotapstva. Zato bo prepovedan odkup jaje vsem osebam, ki nimajo dovoljenja zajednice. Določena bodo tudi nakupovalna področja.

Lanski promet na zagrebški borzi. Zagrebška borza je objavila podatke o prometu z devizami v lanskem letu. Promet se je lani povečal na 2580 milijonov kun nasproti 1815, 1563 in 1661 milijonov v prejšnjih treh letih. Od ustanovitve države Hrvatske, to je od 10. aprila, je znašal promet 1780 milijonov kun. Preko 74% celotnega prometa je odnalo na devizo Berlin, 20% pa na devizo Rim—Milano. Na tretjem mestu je deviza Curih, na katero je odpadlo 4% prometa.

Prijava biciklov in kočij

Urad za registracijo biciklov in kočij v Beethovnovi ulici št. 7 pošlje za »tranke« vsak delavnik od 9. do 14.

Tudi pogrešane kočije in bicikle, ki so bili oddani na voje vezbe ali odvzeti, morajo lastniki javiti temu uradu. Prav tam morajo javiti lastniki vozil tudi vsako spremembo bivališča.

Oboja obvestila, pravčasno predložena, so t.k.e. prosta.

Kočije in kolese, ki so dotrajana ali ki so zaradi kvara postala neuporabna za promet, morajo lastniki odpraviti; obenem je treba vrniti evidenčno tablico in prometno knjižico temu uradu. Ta odjava se mora kolkovati s kolkom za 4 lire. Razen tega mora lastnik plačati vsa redno takso,

Velik je želodec Ljubljane

Ljubljana, 16. januarja.

Z zaničevanjem smo včasih gledali na tiste ljudi, ki so vsak pogovor zasakali tako, da se je končal z njim najhujšo temo — prehrano. Različne primke smo jim dajali, včasih po pravici, včasih tudi po krivici. Saj ima končno vsakdo pravico, da govori in misli o tem, kar mu je najhujše. Če zna svoje pripovedovanje okusno garnirati, je tudi tema o živilskih dobrinah ne glede na današnji čas lahko zelo, zelo prijetna in zanimiva. Spominjam se profesorja, ki nam je v šoli govoril — seveda v zvezi s predmetom — o pojedinah, ki so jih vprizarjali; zlasti v starh časih. Tako se je vživel v tisto dobo in nam tako nazorno prikazoval, kako so se šibile mize od jedi, ki jim ne vemo niti imena niti izvora, da je pritegnil pozornost celo takih dijakov, ki niso bili prijatelji niti s predmetom niti s profesorjem. V našem nadaljevanju ne nameravamo bralcev dražiti s tem, kako so se včasih stili drugi, ampak je naš namen samo v primerjavi z zadnjima dvema letoma pokazati, kaj in koliko živil je Ljubljana lani konsumirala.

Naše mesto je po številu prebivalstva v zadnjem letu občutno naraslo. Nič več ni mesteca s 60.000 prebivalci, s katerega števila nismo mogli, dokler niso priključili mestni občini tudi precej oddaljenih krajev. Tedaj se je število prebivalstva zvišalo skoro za 20.000, nadaljnjih 20.000 ali še več ljudi pa se je naselilo v mestu lani. Pri našem pregledu moramo to imeti v mislih, da bomo lahko pravilno presojali konzum posameznih živil.

Manjši konzum mesa

Z tretje leto bežimo padec konzuma mesa. Gotovo je temu kriva uvedba brezmesnih dni, pa tudi zvišanje cene je imelo svoj vpliv. Letos so uvozili v mesto nad 350 kg težke živine 4620 glav, medtem ko so jo lani še 6639 in predlanskim 7047. Tudi lažje živine je bilo manj uvožene, in sicer 1243 glav; prejšnji dve leti 1993 in 1727. Skoro v trikratni izmeri je padel uvoz telet. Lani so jih uvozili 7822 glav, leta 1940 17.850 in leto prej 21.268. Voljna doba pa se pozna tudi pri zakolu konj. Lansko leto so jih uvozili 350, predlanskim 205 in leto prej 130. Tudi zakol prešičev je v primeri s prejšnjimi leti znatno manjši, čeprav smo mislili, da je enak ali da ga je še celo presegal. Odojkov od 15 kg žive teže je bilo zaklanih 1264, predlanskim 1096 in leta 1939 1104. Mladih prašičev od 75 kilogramov žive teže je bilo uvoženih 3701 rilcev. Število je preseglo predlanskim uvožene prašiče, ki jih je bilo 3348, v primeru z letom 1939. pa je znatno nazadovale. Tedaj je bilo uvoženih 6217 prešičev. Nad 75 kg žive teže je bilo 3348, v primeru z letom 1939. pa lovico manj v primeri s prejšnjima letoma. Predlanskim smo uvozili 21.124 rilcev, leto prej pa 22.688.

Uvoz svežega mesa vseh vrst, jeter, srca, ledvic, razsekane divjačine, suhega mesa, klobas in salam se giblje v zadnjih letih skoraj na isti višini. Lani je bilo uvoženih 72.180 kg, predlanskim 72.639 kg in leto prej 77.605 kg. Konserviranega mesa vseh vrst je bilo uvoženega 2035 kg. V prejšnjih dveh letih smo uvozili 2821 in 2645 kg konserviranega mesa. Uvoz prekajene in papirirane slanin je bil nekoliko manjši kakor predlanskim. Lani je bilo uvoženo 10.734 kg, leta 1940 14.874 in leto prej 10.710 kg. Visoko je porastel uvoz masti. Medtem ko smo leta 1939 uvozili 91.167 kg masti in leta 1940 102.276 kg, je bilo lani uvoženo 328.250 kg masti. Velike razlike kaže uvoz krvavic, loja ocirkov in drobovine. Leta 1939 smo uvozili tega blaga 10.650 kg, naslednje leto celo 45.594 kg, lani pa je uvoz padel na 26.157 kg. Število divjačine je tudi lani nazadovale. Uvožene je bilo 1600 kosov, dolgočrcev pa smo pojedli celo več kakor prejšnji dve leti. Leta 1939 je bilo pripeljanih 2155, naslednje leto 3236, lani pa 4700 komadov.

Perutnina se je zadnje leto na trgu zelo podražila, zato je razumljivo, da je konzum manjši. Posebno velika razlika je v uvozu puranov, ki smo jih dobivali iz drugih krajev. Leta 1939 smo uvozili 8560 kilonov, naslednje leto 4011, lani pa le 1915. Gosi in rac je bilo lani uvoženih 8565, leta 1940 6945, leto prej pa 11.236. Male perutnine (okoši, piščeta, golobi, grlice) je bilo lani uvoženo 107.549 glav, leta 1940 143.114 in leto prej 164.266. Velik pa je padec pri uvozu jajc. Od leta 1939, ko smo uvozili 17.737.916 jajc, je v naslednjem letu padel uvoz na 10.340.404, lani pa celo na 6.900.920. Precej je narasel uvoz vsakovrstnih rib. Predlanskim je znašal 37.946 kg, lani 44.653 kg, leta 1939 pa prav tako 44.565 kg.

Velike količine uvoženega sadja in zelenjave

Poraba sadja in zelenjave je ostala velika, čeprav je bila cena znatno višja, kakor prejšnja leta. Svežega, domačega sadja je bilo lani uvoženega 1.335.721 kg, predlanskim 1.993.398 kg, leta 1939 pa 3.196.675 kg. Suhega domačega sadja (orehi, lešniki, rozg, pekmez) je bilo lani uvoženega 259.702 kg, v nasprotju z letom prej, ko je znašal uvoz 333.810 in leta 1939 279.601 kg. Visoko je porasel uvoz sadnih marmelad, paradiznikov, meze, kompotov, pomaranč in gorčice. Leta 1939 je bilo tega blaga uvoženega 19.627 kg, leto nato 27.517 kg, lani pa 276.208 kg. Južnega sadja in smokve smo uvozili lani 612.004 kg, rozin, smokve za industrijsko predelavo, oreh, hrov in lešnikov pa 113.732 kg. Nežutih gozdnih sadežev (divji kostanj, žir, želodi) smo uvozili 10.030 kg. Vsako leto znatno naraste uvoz medu. Leta 1939 je bilo uvoženega 28.856 kg, naslednje leto 33.875, lani pa 49.617 kg.

Krompir, moka, riž, olje, kava, mleko

Zgodnje zelenjave vsako leto več uvažamo. Leta 1939 smo uvozili 81.487, naslednje leto 108.275 kg, lani pa 160.194. Drugih poljskih pridelkov in domače povrtnine smo lani uvozili 2.208.529 kg, fižola, graha, leče, kislega zelja in repe 809.772 kg, domače konservirane zelenjave 2419 kg, tuje konservirane zelenjave pa 95 kg. Krompir je tretje leto zaznamuje prirastek. Leta 1939 smo ga uvozili 6.270.000 kg, naslednje leto 6.621.308 kg, lani pa celo 7.885.087 kg. Vseh vrst žita, koruze, otrobov, kostne, ribje in druge hranilne

moke smo uvozili 1.883.370 kg. Ze tretje leto je uvoz moke manjši. Leta 1939 je bilo uvoženo 10.121.767 kg, leto kasneje 9.574.339 kg, lani pa 8.112.107 kg. Povprečna letna poraba moke znaša v Ljubljani 9.000.000 kg. Testenin, zdrobljenega peciva in keksov smo lani uvozili 598.209 kg, kar je znatno več kakor prejšnja leta. Se v večji meri pa je narasel uvoz riža in riževe moke. Medtem ko je normalna poraba okoli 400.000 kg na leto, je bilo lani uvoženega 955.778 kg, leta 1939 468.649 kg, naslednje leto pa 248.234 kg. Zmanjšal se je uvoz jedilnega olja. Medtem ko smo ga leta 1939 uvozili 464.736 kg, je naslednje leto uvoz nazadovale na 334.301, lani pa na 250.507 kg. Čokolade, kakava in kanditnega blaga smo lani uvozili 36.952 kg, leto prej 32.979 kg in leta 1939 51.357 kg. Nekoliko je nazadovale uvoz sladkorja. Leta 1939 je bilo uvoženega 1.809.000 kg, naslednje leto 1.641.342 kg, lani pa 1.438.572 kg. Znatno je padel uvoz kave in čaja. Leta 1939 je znašal še 75.359 kg, naslednje leto 31.631 kg, lani pa le še 16.299 kg. Pražene kave smo lani uvozili 4183 kg, v prejšnjih dveh letih pa 14.935 in 13.826 kg.

Uvoz mleka je ostal na isti višini kakor predlanskim leto. Uvoženo je bilo 6.648.267 litrov, v primeri s prejšnjima letoma, ko je bilo uvoženo 6.648.860 litrov in 6.402.913 litrov. Lani pa je bilo poleg tega uvoženih še 19.867 kg mlečnih praškov, konzerv in nadomestkov. Poraba sira se je nekoliko zvišala. Lani smo uvozili navadnega sira v hlebčih, črnega masla ter smetane 283.465 kg, medtem ko prejšnji leti 254.020 kg in 268.434 kg. Tudi konzum etketiranega sira se je zvišal od 9.161 kg in 10.396 kg v prejšnjih letih na 22.290 kg lani. Uvoz finih sirov je bil znatno višji kakor prejšnji dve leti. Leta 1939 je znašal 578, naslednje leto 424, lani pa 12.857 kg.

Drva in premog

Kuriva smo lani manj porabili, kakor prejšnje leto. Mehki drvi je bilo uvoženih 13.531 m³, prejšnji dve leti 22.417 m³ in 23.820 m³. Tudi poraba trdnih drv je nazadovale. Leta 1939 je bilo uvoženih 109.922 m³, naslednje leto 120.359 m³, lani pa 107.676 m³. Konzum oglja je ostal skoraj na isti višini kakor predlanskim, pa

znatno višji kakor leta 1939, ko je znašal 696.579 kg. Predlanskim smo uvozili 833.951 kg oglja, lani pa 829.339 kg. Znatno je padel uvoz premoga, in sicer od 80.738.400 kg v letu 1940, na 69.548.995 kg lani. Izredno visoki uvoz leta 1940 pa moramo pripisati gotovo v veliki meri za zaloge. Uvoz premoga za industrijske potrebe je ostal na isti višini kakor prejšnja leta. Zaradi omejitve motornega prometa je hudo nazadovale tudi uvoz bencina. Lani je bilo uvoženega 510.587 kg, v primeri s prejšnjima letoma, ko so uvozili 1.148.230 in 1.365.024 kg.

Še vedno preveč pijemo

Konzum vina je lani precej nazadovale. Najbrže je temu vzrok skrajšana policijska ura. Lani se je pivilo 3.184.319 litrov odprtih vina, medtem ko se ga je prejšnje leto skoraj za milijon litrov več in sicer 4.145.580 litrov. Leta 1939 pa 3.976.677 litrov. Temu pa je treba prišteti še vino v steklenicah, ki se ga je pivilo 212.668 litrov (leta 1940 25.844, prejšnje leto 20.806 litrov) in etiketirana vina iz drugih krajev v višini 66.067 litrov (leta 1940 29.462, prejšnje leto 24.750 litrov). Penečih vin se je pivilo zelo malo. Samanica je bilo uvoženega 52 steklenic (20 17), domačih hlebčih penečih vin pa 2615 steklenic (3851 2775).

Konzum piva je lani izredno narasel. Najbrže v zvezi z nesorazmerno podražitvijo vina. Lansko leto se ga je pivilo 2.357.390 litrov, leta 1940 1.339.309, prejšnje leto pa 1.119.027 litrov.

Brezalkoholne pijače se niti zdaleka ne morejo meriti s količino konzumiranih alkoholnih pijač. Sadnega mošta je bilo lani uvoženega 5111 litrov (prejšnji dve leti 23.727 in 26.008 litrov). Malinovec in drugih sadnih sokov smo lani pili 30.586 kg (predlanskim 20.722 in leto prej 10.042 kg). Tudi za brezalkoholne pijače je bilo uvoženih lani 9.214 kg (predlanskim 10.040 kg). Tudi za navadnega uvoza mineralnih vod. Medtem ko se je prejšnje leto dalo navadno piti na celotni 400.000 litrov, je bilo lani uvoženega le 170.064 litrov.

Upoštevajoč večje število prebivalstva in manjši uvoz nekaterih živil lahko sklepamo, da se je konzum našega mešana na splošno precej skril. Za mnoge je bilo kar potrebno, nerodno je to, da so s tem najhujše prizadeli manj imoviti sloji.

Topničarji v nočni borbi

Dopo il duello d'artiglieria — Po topniškem dvoboju

Nemški major Dollinger je objavil v dunajskem dnevniku naslednji nočni vojni doživljaj nekega avstrijskega topniškega oddelka na vzhodni fronti.

Zvečerilo se je, nastopila je tema. Noč je črna, na ozkih poljskih poteh, ki se izgubljajo tu in tam, je težko jediti. Kopni izpodrsujejo in hrzajo v temi. Torej kar brz s konjev. Spet enkrat gremo peš. Korak za korakom, uro za uro daleč. Ali pohoda nočjo ne bo konec? Polnoč je že minila, a vedno še ista pesem: enolično potovanje. Oko išče obrisov hiš, kamor smo namenjeni. Nikjer ničesar. Slednjič se pojavi skupina dreves, ki je privlačna kakor magnet. Sklep je takoj storjen: tja krenemo in napravimo bivač. Videti je, da vsem ni všeč to mokro bivališče.

Proti drugi uri so prispel široko razvlečene baterije in zdaj lahko mislimo na počitek. To prav za prav ni uspalno sredstvo. No pravkar zvemo nerazveseljivo novico: poslednje baterije ni. Ni prišla na cilj. Vozila so obšla. Nič se ne da storiti. Da bi šli ponjo, je neizvedljivo. Za hrbotom čujemo streljanje pušk in streljin. Vrh tega nam še sporočijo, da so zaostali deli poslednje baterije obstrlejavani. Torej moramo brž napraviti vježo. To se pravi: topove je treba razpostaviti za borbo. Potem končno lahko zaspiamo. Razen straž takoj vse utone v globok sen.

PRIJATELJ ALI SOVRAŽNIK?

Naenkrat se zdre. Planem iz sna, omočen sem še od spanja in pri tem vendar nenavadno buden. Alarm! Boljševiki gredo! Topničarji hite k topovom. Kaj se je zgodilo? Kje so boljševiki? S tem vprašanjem plane oddelki štab iz šotora. Ura je tri in ko se ravno pričneta dani, vidimo, da se vleče po stranski poti delo kolona. Kdo pravi, da so to boljševiki? To morejo biti vendar samo naši. Toda tudi z najboljšimi daljnogledy ni mogoče nič razpoznati. Kolona maršira nezadržno in kazalec na uri se pomika dalje. Ti nas morajo vendar prav tako videti kakor mi nje. Visek napete pozornosti! Nikomur ni treba nič zapovedati. Eden trdi, da je spoznal boljševiške tovarne avtomobile. Toda te imamo tudi mi. Dajo se bolj in bolj. zdaj hočejo nekateri čisto jasno razpoznati boljševiške čelade. Dva častnika prosita od minute do minute bolj burno za dovoljenje, da začneta streljati. Ne! Dokler si nismo docela na jasnem, nobenega strela. Kaj pa če so to v resnici nemške čete! Na ogled je treba poslati izvidniški oddelke na konjih.

Minute se vlečejo na dolga. Morekaj mi rni na glavi. Kaj se bo zgodilo. Če se bo hotela? Saj ti je cela konica. Če se niti nam razvleče in nas napadajo na široki fronti ter uveljavijo svoje težko orožje? Mi stojimo na popolnoma odpr-

tem pobočju. Kje je pešadija? Nikdo ne ve. Zveza je bila ponoči izgubljena. Prepričani smo torej sami sebi. Osem topovskih žrel proti velikim premoči.

Kolona maršira brez oddiha. Vsi moji topničarji moledujejo, da bi smeli streljati. Izvidniški oddelki pa se še ni vrnil. Pojavlja se nemško izvidniško letalo. Napetost, da bi človeka razgnalo. Ko bi le talec le slutil, kaj vse nas vznemirja! Vse oči mu sledijo. Mi bi mu radi pokazali kolono in mu zavpili: »Pomagaj!« Toda glej! Letalec se že obrača proti koloni. Kaj prinesejo naslednje sekunde? Ali bo kolono spoznal za sovražno? Naenkrat zabuč divje obrambo streljanje iz kolone na letalca. Končno! Kar slšno si vse oddahne. Začnemo streljati!

SEKUNDE OPLOČAJO

Komaj je bilo izrečeno odrešujoče povelje, začne iz vseh topov bruhati proti sovražniku ognjeni pozdrav na daljavo 1000 metrov v ravni smeri. Redko kdaj lahko streljajo topovi opazujejo tak učinek. Ze prvi streljadenje v polno. Sledi nagla paljba. Kolona se je razgibala. Nekateri hitijo proti nam in se venomer mečejo na tla. Mar je to pričetek razvoja strelske linije? Na vse strani moramo ostro opazovati. Baterije streljajo kolikor to le topovi zmorejo. Tam mora biti strašna slika. Dvji krik, divja zmeda.

Ob naši strani se naenkrat zabliška in tik pred nami trešč granata. Torej vendar! Pričenja se topniški dvoboj. Desni bok četrte baterije mora menjati položaj. Zdalj treska tik za nami. Brž, brz! S seboj imamo tudi težak top za obrambo pred oklopnimi vozovi. Usmerimo ga na sovražno baterijo. Le brz, zdaj gre za sekunde. V tekmovalstvu z odlično delujočim protitankovskim topom je sovražna baterija v direktnih streljih prisiljena k molku. Kar ne obliži, se razgubi. Naše baterije streljajo brez oddiha kakor prej. Toda kaj je to? Pri sovražniku opazujemo tuje zadetke. To more biti samo zaostala peta baterija, ki prijemlje sovražnika tam, kjer je mislil, da se izmakne našemu ognju. To je učinkovita izpolnitev naše dejavnosti, ki se je morala že končati. Nekateri hitijo proti nam. Kaj hočejo? Osupli vidimo nemške uniforme in kmalu zvemo, da smo rešili nekatere nemške vojske, ki so nedavno prej ob nočnem napadu zašli v rusko ujetništvo.

»Ne, ti čevlji niso zame. Rad bi takšne s širokim koncem.«

»Toda, gospod. Širokih danes soloh ne nosijo več. Letos so v modi čevlji s širokim koncem.«

»Lepo — toda jaz imam še vedno lanske noge.«

Zopet izprememba vremena

V enem dnevu se je toplota dvignila za 7 stopinj

Ljubljana, 16. januarja.

Predvečernjim je zajela zima naše dežele v vsem svojem čaru. Na snežno odejo, na drevesa, na ograje in na vse mrazu izpostavljene predmete se je v noči na 15. t. m. nabralo lepo puhačo in obilno kristalno ivje, obrnjeno po največ proti vzhodni strani. Proti vzhodu obrnjeno ivje nam je naznanjalo, da so se spodnje zračne plasti pomikale od vzhoda rahlo in puhačo ivje pa da veter ni bil močan. Tisti dan smo imeli tudi zelo hladno vreme, celo najhladneše v letošnji zimi in temperatura je padla na -16° C.

Toda — naslednje jutro smo že opazili izpremembo v vremenu. Termometer je kazal samo še -9° C. barometer je čez noč padel skoraj za 3 mm. kmalu po osmi uri pa je začelo celo snežiti. Presenetil nas je ta skok v temperaturi, posebno pa še, ker je bilo ves zadnji čas ozračje pri tleh skoraj popolnoma mirno, povrhu vsega na kvečjemu s slabimi vzhodnimi vetrovi. To dejstvo ni nižanje zračnega tlaka nazaj je tako prebrčalo, da se je nad spodnjim, močno me-

glenim ozračjem nebo debelo naoblačilo in da se je v višinah temperatura čez noč močno dvignila. Točilen dvig temperature so namreč povzročili oblaki, ki so zavirali nočno izžarevanje zemeljskih tal in celo izžarjvali svojo toploto navzdol; tako so dvignili temperaturo v enem dnevu kar za 7° C.

Padec zračnega tlaka nam je tudi zgovorno povedal, da je zavladal v višinah tople jugozapadni; zračni tlak nam namreč kaže težo zraka, ki pa je pri toplom ozračju manjša kakor pri hladnem.

Kaj lahko pričakujemo? Na osnovi lokalnih opazovanj so še najbolj verjetne padavine; te bodo črpale svojo vlago iz toplih močno vlažnih gornjih južnih zračnih mas. Če bo barometer močno padal, bi se mogel snežiti izpremeniti v dež. Če se ne bo dosti izpremenil, bomo imeli podobno snežno vreme kakor prejšnji teden, če se bo pa zračni tlak začel močno dvigati, bomo pa kmalu dočakali najlepše zimske mrzle in jasne dneve. Takšno je naše mnenje, kajti navadno se po takim vremenu izpremenja vreme po opisani napovedi.

M. C.

Stare korenine legajo v grob

Za široko javnost povsem neopaženo sta preminila vrla Gorčana. Po posebnem naključju se je zgodilo, da ni »Jutro« ob njuni smrti posvetilo njenemu spominu nekaj več zaslužnih vrstic, s katerimi se običajno spominjamo dragih rajnikov.

Josip Hrovatin je legel v hladni grob goriškega pokopališča. Prav za prav te je, dragi Jože, doletela smrt v najlepši življenjski dobi. Komaj 53 let si ucačal, 23 let si zgledno, vestno služboval v gorški deželni službi. V svojem delu si bil pravi strokovnjak, natančen in neutrujen. Kot sin učitelja si še v rani mladosti vzijubil lepo pesem. Blagovročnost in prodornost Tvojega drugega tenorja sta odlično zalegla v vsakem pevskem zboru. Tvoja mirnost, združena s plemenito odkritostjo, nam bo ostala v trajnem, svetlem spominu.

Na pevskem pokopališču pa smo pokopali učitelja Rudolfa Vižintina. V 69. letu starosti ga je doletela smrt. Kdo ni v lepi sončni Gorici poznal izvrstnega zborovodje? Svoječas je vneto deloval kot vzgojitelj v Brdih, pozneje dolgo vrsto let v svojem rojstnem kraju v Renčah, kjer je stajano izprical svoje odlične sposobnosti kot vnet pevovodja. Kasneje je služboval tudi v raznih pljemontskih krajih, dokler ni stopil v pokoj ter se preselil v Gorico, kjer je tako zelo ljubil, Rudolf Vižintin je bil človek blagega značaja, človekoljubne pristranosti. Pevci, ki smo prepevali z njim, ga ne bomo pozabili. Večkrat ga bomo obiskali na njegovem poslednjem pokopališču v prijazni Pevni, kjer je želel biti pokopan.

Te vrstice naj Vama bodo preskromna oddolžitev za plemenito hotenje in dobro srce. — Star prijatelj,

Gori na lepem Smukovem domu nad Idrijo je nedavno zatnil svoje oči ugleđen, obče spoštovan posestnik Janez Smuk.

Delo Pokrajinskega namestitvenega odbora

Poklonitev spominu Vinka Vrankarja in njegovemu delu

Na zadnji seji Namestitvenega odbora za Ljubljansko pokrajino, ki je bila pod predsedstvom kom. Giorgio Gattija, se je narodni svetnik Vogliano spomnil v daljšem govoru preminulega člana odbora Vinka Vrankarja. Izvajal je:

»Vinko Vrankar je bil izrazit ljudski organizator, ki je posvečal nesebično in pogumno vse svoje sile delavskim težnjam. Prežet neizčrpne vdanosti delavstvu in njegovemu poslanstvu, je deloval neutrudljivo zanj, vztrajajoč vse življenje v njegovih prvih vrstah. Vinko Vrankar je imel svoje socialne poglede, ki jih ni nikoli nikomur prikrival. Zato ne govorim o njem kot zastopnik oblasti; govorim o njem le kot nepristranski opazovalec, ki mora nepristransko priznati njegovo značilno vztrajanje pri svojem delu, njegovo vdanost ljudstvu, njegovo ljubezen do vseh, ki delajo in ustvarjajo, njegovo dnevno, stalno zavzemanje za potrebe produktivnih slojev. Vrankar je še na zadnji seji Namestitvenega odbora, nekaj dni pred umorom, toplo zagovarjal delavske interese. Zagovarjal jih je glasno in ravno, kakor je bil glasen in raven ves njegov značaj. Bila je usodna pogreška, da so se Vrankarju pripisovale neke nikomur znane namere. Njegovo delo je bilo javno in zato vsem znano, vsem očitno. Menil je, da je treba delavstvu vedno in povsod pomagati, dvigati ga neprestano duševno in socialno, ustvariti iz njega vplivnega javnega sočinitelja. To je bil najbližji in najvišji cilj njegovega organizacijskega prizadevanja. Da je imel tudi on kakor vsak javni delavec svoje nasprotnike, je razumljivo. Toda to nasprotstvo se ni smelo spremeniti v sovražnost, ker Vrankar ni nikomur škodoval, zlasti ne svojim nasprotnikom, s katerimi se je bojeval sam, odkrito in neposredno, ker je bil viteška narava. Take narave pa, in to bi morali njegovi sovražniki vedeti, niso sposobne neravnih dejanj. Vrankarjevo delo je bilo zgolj obče socialne narave, usmerjeno na izboljšanje boljših delovnih, medrnih in življenjskih pogojev za vse pripadnike delavske skupnosti. Vse to delo je bilo nujno omejeno le na določen sektor. Izčrpavalo se je v dnevnem stvarnem delu za udržitel delavčevega ugleda in položaja v tovarni, v delavnici, v življenju in v družabnem sestavu. Komu je moglo tako delo škodovati? Vrankar je bil tajnik industrijskega sindikata, zlasti mnogo pa je delal za interese delavske kovinarske stroke. Tej organizaciji je postavil že v preteklosti trdne temelje. Vrankar je izšel iz delavskih vrst; bil je predvsem praktičen organizator; praktično organizacijsko delo je bilo zanj vsebina in smoter vsega. Zato ni ne prej ne slej zapustil svoje organizacije; ostal je stalno povezan z njo in z delavstvom kot dobri, hrabri vojak, ki ostane na svojem mestu, da strazi položaj, ki mu je bila po delavstvu zaupana. Tako zadržane očitje zvestega sobojvnika, zanesljivega sodelavca — očitje lastnosti, ki se morajo ceniti.

Z umorom Vinka Vrankarja je bilo zadeto predvsem delavstvo samo, ker je izgubilo

Polotila se ga je nepričakovana bolezen, ki ga je priklenila na postelj. Njegova čvrsta, zdrava narava, ki ni bila vajena obrambe pred raznimi bolezenskimi pojavi, saj je bil zmerem v zdravju in delu, je podlegla. Ravno zaradi tega je nepričakovana vest o njegovi smrti vse Idričane tem globlje pretresla. Janez Smuk je bil markanten predstavnik idrijskega kmetstva, ki ga je bil industrijski razmah prijazne Idrije skoraj popolnoma izpodrinil. Eden izmed peterih preostalih idrijskih kmetov je omagal; ostali so le štirje še. V številnem spremstvu smo Idričani pokopali vrlega gospodarja, vzornega očeta, ljubljene družinskega poglavarja, saj smo z njegovim visokim cenili njegovo marljivost, gospodarsko preudarnost. Časten mu spomin. žalujemo svojem naši iskreno sožalje!

Na Silvestrovo smo pokopali najstarejšega moža na Cerkljanskem Dobovškarkov oče Ivan Ljupajne je bil znan kot cerkljanski Metuzalem, saj bi bil čez tri leta ucačal svojo 100 letnico, ki mu je pa ni bilo dano doživeti. Doma je bil iz bližnje Reke, vendar pa je bil zaradi svojega poštenja in pa svoje dobrohotne pripravljenosti znan daleč naokoli. Kot dober gospodar je ustvaril svoji dragi domačiji čvrste temelje. Bodi mu lahka, prijetna zemlja cerkljanska.

Cerklno je izgubilo še drugega dobrega gospodarja 65 letnega posestnika Stefana Rutanja. Ljubil je nad vse svojo zemljo, svoja polja, ki jih je zgledno, pametno obdeloval. — Cerkljani smo praktičnega, zgledega gospodarja spremljali v velikem številu na njegovi poslednji poti na cerkljansko pokopališče. Pevci so se mu oddolžili s pretresljivo žalostinko. Vdoveli ženi, trem hčerkam ter obema sinovima izraža vse cerkljansko prebivalstvo globoko sočutje ob težki, prebriski preizkušnji.

Nov spored v Veselem teatru

Ljubljana, 16. januarja.

Stirinajski program »Veselega teatra«, ki je imel premiero v četrtek, je sestavljen iz osmih kraških točk, večidel skečov, med katerimi so nekateri dosegl pri občinstvu kar izreden uspeh. Prvi skeč z naslovom »Teta iz Dolenjske« prikaže v dveh prizorih, kako so v dobri uradniški hiši nekoč pričakovali teto — kmetic in kako jo sprejemajo sedaj, ko si obetajo obilnega blaga iz tetine košare, a se pri tem hudo razočarajo. Nastopajo gg. Verdonikova, Verdonik 1. dr., teto pa igra gđ. Kovčeva, ki se z nepravilno dolenjsko brez potrebe pači. Prizor »V restavraciji« ali »Kako na račun drugega večerjaja« razvije (z gg. Kovičem, Podkrajškom in Verdonikom) nekoliko učinkovitega situacijskega humora, vendar bi bila poanta močnejša, če bi se bil ob koncu pojavil natakari in presenečenemu gostu predložil račun. G. Podkrajšek poje ob spremljevanju Adamičevega jazz svoj novi kuplet o hribolazu v Svici, v skeču o zaljubljeni deklici (gđ. Kovčeva) pa nastopijo Adamičevi muzikantje kot potujoči godci. Skeč »Stol resnice« z g. Kovičem, gg. Verdonikovo in g. Verdonikom obnavlja v novi obliki motiv s krožniki v hotelu, vendar daje g. Koviču priliko, da natrosi vmes nekaj predpustno krenkih dovčinov. Skeč »Gobe« (z Jovanovcem, Podkrajškom in go Verdonikom) kaže pregodno iznove pod vtisom sugestije o zastupljenih grobih in spravi preiskrno trojico v hudo zadrego. »Šnanski duce« zanima predvsem s simpatičnem plesnem nastopu gđ. Sernečve, v končnem skeču o pijanci pa žena z nekoliko nepričljivo metodo ozdravlja moža — pijanca s tem, da ga prepreči o njegovi lastni smrti. Program zaključuje več učinkovitih ilustriranih dovčinov. V dvorani je bilo mnogo pleskajca in smeja.

Bogastvo Malajskega polotoka

Kadar govorimo o Malaji kot angleški koloniji, mislimo na ozemlje od Singapura do tajske meje. To ozemlje pa ne predstavlja enotne kolonije, temveč se deli v kronsko kolonijo Straits Settlements (»Naselbin ob ožini«, namreč Malajski morskí ožini) z mesti Singapuru, Malako in Penangom. To je bistveni del angleške posesti na Malaki in obsega 3515 štirjaških kilometrov ter prebivalstvo 1.248.000 duš. Med prebivalci imajo večino Kitajci (722.000), dalje živi tu 296.000 Malajcev in 142.000 Indov. Dalje obsega Malaja zvezo malajskih držav pod angleško zaščito, in sicer sultanate Perak, Selangor, Negri, Sembilan in Pahang. Vsi ti sultanati imajo površino 71.440 štirjaških kilometrov ter okrog 2 milijona prebivalcev, med katerimi je 6350 Evropejcev ter nad 700.000 Kitajcev. Končno je omeniti še tako zvane neodvisne malajske države Johore, Kelantan, Trengganu, Kedah in Perlis. Obsegajo nekaj nad 57.000 km in štejejo 1.800.000 prebivalcev, isto tako Malajcev, Kitajcev, Indov ter malenkost Evropejcev. Vsa Malaja ima torej kakšnih 135.000 štirjaških kilometrov in okrog 5 milijonov prebivalcev, med temi skoraj polovico Kitajcev.

Navzlic temu, da Malaja ni velika niti po površini niti po številu prebivalstva, pa je ena izmed najbolj dragocenih britskih kolonij, kajti kot takšno jo moramo naposled smatrati, saj so »neodvisne« države tvorbe in državne razlike na njej malo pomembne, nje pravi vladar je britski guverner v Singapuru. Ime Singapur označuje tudi nje ogromni politični in strateški pomen. Edinstvena lega, ki jo ima Singapur na nekoč z mrzlico okuženem otoku, je napravila iz mesta, ki šteje 587.000 prebivalcev, med njimi štiri petine Kitajcev, ne samo eno najpomembnejših trgovinskih središč na svetu, temveč tudi ključ do Pacifika. Vse ladje, ki hočejo iz Indijskega v Tihi ocean, morajo skozi ozko Malajsko morsko cesto in mimo Singapura, če nočejo tvegati velikanskih ovinkov in nevarnosti s plovbo skozi otočje Holandske Indije. Singapur je v resnici simbol britske sile v Vzhodni Aziji.

Toda ta simbol moči je obenem tudi izredno donosen posel na Britne. Na Malaji so ti s pomočjo semenca gumijevcev, ki so ga iztihnali iz Brazilije, uredili prve nasade kavčuka na svetu. Izmed 54 milijona juter za poljedelske svrhe uporabnih tal na Malaji je danes nič manj nego 3,2 milijona juter z gumijevci. Malaja je s tem, čeprav z majhnim presežkom v primeri s Holandsko Indijo, največja proizvednica kavčuka na zemlji in opora desetletja nespornega britskega monopolnega položaja na trgu kavčuka.

Istočasno pa ima enako odločujočo pomen, kar se tiče drugega, izredno važnega naravnega proizvoda, namreč cina. 33

odstotkov cinovih rudnikov je sicer v rokah bogatih Kitajcev, drugi so bili v japonskih rokah, toda topilnice so v Singapuru in Penangu, torej na ozemlju britske kronske kolonije. Izvozne carine so skrbele dolgo časa za to, da kitajski in japonski lastniki rudnikov cina niso mogli po mili volji izvažati v Zedinjene države ali drugam, kajti to bi ogražalo britski monopolski položaj. Kakšne ogromne dohodke je imela Anglija iz te kolonije, je najbolje razvidno iz dejstva, da je znašala vrednost kavčukovega izvoza l. 1940. okrog 300 milijonov dolarjev. Malaja je bila s tem najdragocenejši prinašalec deviz za London. Njeno izgubo bodo Angleži

Nov letalski motor

Nemški listi poročajo o novem letalskem motorju, ki po zmogljivosti prekaša vse dosedanje. Iz vojaških razlogov navajajo o njem samo splošne podatke. Novi motor je uspeh dolgotrajnega, potrpežljivega dela in poskušanja, ki se je začelo že nekoliko let pred to vojno. Motor ima obliko dvojne zvezde in 12 cilindrov, ki mu dajejo silo najmodernejših velikih lokomotiv.

Najzanimivejša in popolnoma nova podrobnost tega motorja je ta, da se da ravnanje tako rekoč z enim samim vzvodom. Zadostuje pritisk na ta vzvod, vse ostalo ali skoraj vse ostalo napravi stroj avtomatično sam, kakor da ima svoje lastne možgane. Pilotovo delo z njim je na ta način malenkostno in tako lahko posveti vso svojo po-

čutili zato tem huje. Za Malajo samo pa njeno bogastvo, ki itak ni bilo v njenih rokah, ni pomenilo posebne sreče. Omejevalna politika britskih kartelov za kavčuk in cin je imela za posledico prav čisto nezaposlenost in s tem glad v deželi, kajti sama se ne more prehraniti. Riž je uvažala iz Tajske, a poskusi, da bi se osamosvojila tudi kar se tiče agrarnih proizvodov, so se morali po uspešnem začetku zavoljo vojne ustaviti. V veliki meri je začela dežela pridelovati že kavo, čaj, ananase, med tem ko je nekoč cvetoča gojitev kokosovih palm zelo nazadovala. Zlato, volfram in železo so nadaljnja bogastva polotoške dežele, proizvodnja železa so nadzirali že prej Japonci in so ga izvažali tudi skoraj izključno v svojo domovino. Pred vojno je živel na Malaji kakšnih 7000 Japoncev, ki so bili po večini lastniki kavčukovih nasadov in rudnikov. Glavni rudniki cina so bili v japonskih rokah. Japonska v to deželo torej ne prihaja kot tujka.

Mož ni zaupal bankam

Neki carigrajski trgovec se je ob Novem letu odločil, da bo na ta ali oni način uporabil svoje precejšnje prihranke. Ker mož ni imel posebnega zaupanja v banke, pa tudi ne v starodavni hranilnik v obliki stare nogavice, si je izmislil nov način za skrivanje svojega denarja. Lansko leto je vsako soboto vložil v svojo telefonsko knjigo bankovcev po 100 piastrov, tako si je do konca leta nabral 5200 piastrov in čudno je, da nihče v hiši ni vedel za ta zaklad. Pred nekoliko dnevi, ko se je trgovec vrnil domov, ga je pričakalo hudo presenečenje. Domači so mu povedali, da je v njegovi odsotnosti prišel namješčenec telefonske družbe po stari telefonski seznam, pustil je pa v hiši kakor vsako leto novi seznam. Trgovec je stekel takoj do sedeža telefonske družbe, kjer so ga postavili pred kakšnih 30.000 starih telefonskih seznamov, češ: »Tukaj mora biti in tukaj išči!« Ubogi mož je moral poklicati na pomoč vso svojo družino in razpoložljive sorodnike, da so mu pomagali

pregledovati ogromni kup knjig. Preiskavati so morali nad 30.000 seznamov, preden so našli pravega in v njem ves zaklad, ki se ga ni bil nihče dotaknil in ki bi bil drugače romal v peč. Mož je izjavil, da ga je ta zgodba izmordila in da si bo za bodoče iskal drugačni skrišališče za svoje prihranke. Bankam pa še vedno ne zaupa...

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

Porenta sedi turobno ob kozarcu piva in premišljuje: Sedaj res ne vem več, ali mi je žena rekla, da smem popiti samo tri kozarce piva in da moram prineseti šest žemelj ter se vrniti ob osmih — ali pa je rekla, da moram biti ob treh doma, prinesiti osem žemelj in smem popiti šest kozarcev — ali pa, da moram biti ob šestih doma, popiti osem kozarcev in prinesiti tri žemlje!

Jokajoč je prišel Petreček v očetovo delovno sobo. Izdreti so mu morali zob. »Tak, pomiri se vendar, Petreček, ga je skušal tolažiti oče. »To vendar ni nič takega. Vsak človek si daje izdirati zobe...« »Tako?« je vprašal Petreček skozi solze z zanimanjem. »Ali si si dal tudi ti izdreti kakšen zob?« »Kaj, enega?« se je zasmel oče. »Na stotine že!«

»Kaj si pa tako pobit?« »Ah, moja žena je bila šest tednov zdoma.« »Kaj pa je to hulega?« »Pisal sem ji vsake tri dni, da sem zvečer vedno doma.« »Nu, in potem?« »Sedaj je spet doma, a danes je pravkar prispel račun za elektriko: 2 liri!«

Gospodinja novi služkinji: »Kaj pa prinašate v veliki steklenici, Mica?« »Lepilo za porcelan, milostiva.«

»Kot kaj bi označevali danes Prešerna, če bi še živel?« je vprašal profesor pri izpitu. »Kot najstarejšega moža v deželi,« je odgovoril kandidat.

Delo je hrana plemenitih duš. Delo, ki nas veseli, je zabava. Dovršeno delo izpodbuja k novemu delu. Reven biti se pravi: Ne imeti dovolj! Torej je tudi bogataš lahko reven. Nesreča vseh močencev je ta, da nečejo nikoli slišati resnice.

I soldati finnici nelle regioni polari — Finski vojaki na severu

Drage začimbe

Moderna znanost o prehrani nam je postregla s spoznanjem, da so domače naravne dišavnice zeli našemu telesu primernejše nego večina ostrih tujih začimb. Zato uporabljamo te bolj porelo in bolj štedljivo. Tako pa ni vedno bilo. V srednjem veku so ljudje ljubili močno začimbene jedi, pa čeprav je bila večina začimb tedaj izredno draga. Zato pa so si jih mogli prirediti le bogataši. V 16. stoletju je veljal kilogram popra, če računamo v današnji vrednosti, n. pr. okrog 200 do 400 lir, cimet ter ingver 300 do 1200 lir, čefran pa celo 2000 do 4000 lir. Žebice in moškati oreški so stali kilogram 450 do 1300 lir, a davek na sol, ki so ga prakticirali v mno-

gih deželah, je celo ceno te najpreprostejše začimbe dvigal prav znatno.

Kakor začimbe je bil v srednjem veku do 16. stoletja tudi sladkor izredno drag. V zgodnjem srednjem veku ga v evropskih deželah sploh niso poznali, jedi so sladili izključno z medom. Prvi sladkor, ki ga je bilo dobiti le v lekarnah, je veljal povprečno 200 lir kilogram. Ta cena se je znižala šele tedaj, ko so ga začeli uvažati v večjih količinah, tako da je v 17. stoletju stal že kakšnih 40 lir za kilogram. Nato se je njegova cena polagoma zniževala, dokler ni dosegla današnjega oziroma predvojne stanja, kar je bila v glavnem zasluga uvedbe pesnega sladkorja.

»Znanstvena pipa«

Imeli smo doslej vse mogoče vrste pip, toda pipa na znanstvenih podlagi je čakala do danes, da jo izumijo. Tega problema se je lotil, kakor poročajo iz Curiha neki profesor inženierstva na vseučilišču v Washingtonu.

Navadna pipa ima slabo nagnjenje, da spravi v kadilčeva pljuča s svojim toplim dimom pretirano količino olja in katranskih plinov. Te snovi pljučim seveda zelo škodujejo. Izumitelj znanstvene pipe je zato študiral vprašanje, kako bi zgradil pipo, ki bi imela navadno obliko in velikost, a bi se dim v njej vendarle še pravočasno ohladil ter bi se njegove škodljive snovi sesedle, preden bi dospelo do kadilčevih dihal. Na

Restoran na kolesih

Vsakdo, ki potuje v poslovnih zadevah ali iz drugih razlogov z brzimi vlaki Srelnje Evrope, pozna prav dobro vozove z značilno temno rdečo barvo, ki se blesti na njih napis s zlatimi črkami: »Mitropa«. Družba istega imena za vagonne restorane, ki se je ustanovila v januarju 1917, z združitvijo nemške in avstroogrske družbe jedilnih voz, je praznovala te dni svojo 25. letnico. V prvih devetih letih se je omejevala na upravljanje jedilnih voz, 1926 pa je razširila svoje delovanje tudi na spalne vozove, ki jih je imela dotlej v oskrbi uprava nemških državnih železnic sama.

Po prvotnih težavah se je družba tako razvila, da predstavlja danes eno največjih in najtrdnjših podjetij te vrste. V njenih vagonih restoranih obedi vsak dan okrog 50.000 potnikov, okrog 3000 pa jih uporablja njene spalne vozove. »Mitropa« je seveda tudi s svoje strani velik odjemalec grostov z živili. Tako je v zadnjem letu pred to vojno porabila 6 milijonov steklenic piva, 900.000 litrov vina, 700.000 kilogramov mesa in milijon kilogramov krompirja. Od l. 1938. dalje je svoje delovanje razširila tudi na Vzhodno marko, na Sudecko, češko-moravski protektorat, poljski guvernement, Holandijo, del Francije in na balkanske dežele. To veliko podjetje zaposluje okrog 6000 oseb.

Poštni urad za enkrat na leto

Uprava argentinske poštne službe je uredila poštne urad na otokih Orkadih. Ta poštni urad bo izmed vseh na svetu najbližji Južnemu tečaju, a posloval bo samo enkrat na leto, kajti enkrat na leto priplove do tega otočja posebna ladja in šele tedaj prispe do njega tudi pošta, ki mu je namenjena.

zadnje je rešil vprašanje tako, da je postavil v notranjost pipe sistem zavilnih cev, v katerih se mora dim po sili shladiti.

Ta pipa pa ima, na žalost v enaki in še večji meri, nedostatek prejšnjih pip, ki so hotele odpraviti topli dim in škodljive snovi, da jih je treba namreč neprestano čistiti in da je to čiščenje vse prej nego prijetno in enostavno...

Radio Ljubljana

SOBOTA, 17. JANUARJA 1942-XX

7.30: Poročila v slovenščini. 7.45: Pesmi in melodije, v odmoru napoved časa. 8.15: Poročila v italijanščini. 12.15: Trio na klarinetu. 12.37: Seifert Demšarjev klavirski duet. 13: Napoved časa — poročila v italijanščini. 13.15: Komunikle Glavnega stana Oboroženih Sil v slovenščini. 13.25: Venc narodnih pod vodstvom Prata. 14: Poročila v italijanščini. 14.15: Ljubljanski radijski orkester pod vodstvom D.M. Šijanica. 14.45: Poročila v slovenščini. 17.15: Koncert leipziškega komornega orkestra. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Operetna glasba. 20: Napoved časa — poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30: Prenos iz tržaškega gledališča »Giuseppe Verdi: Risurrezione. V odmorih slovensko predavanje, vesti v slovenščini in poročila v italijanščini.

A NEKDOTA

Najkrajša kritika, kar so jih kdaj napisali, izvira od Voltaira. Neki nepomembni pisec mu je izročil svoje najnovejše delo, ljubzenski roman z mnogimi spolzkimi stranmi. Celo Voltairu, ki res ni spadal med tiste, ki takoj zardijo, je zbuhalo toliko nemarnosti stud.

Ko je roman pregledal, je prečrtal samo zadnjo črko v njem in ga poslal nato pisarju brez vsake druge besede nazaj. Iz besede »Fin« (Konec) je bil napravil besedo »Fic« (Fej!).

VSAK DAN ENA

Človek, izključil že vendar reportažno poročilo iz klavnice!

Colonne di prigionieri britannici — Kolone britskih ujetnikov

capturati in Africa settentrionale, avviati verso i campi di concentramento — ki so jih ujeli v severni Afriki, na poti v koncentracijska taborišča

Kulturni pregled

Architectura perennis

Razkošno opremljena knjiga, ki jo je pod tem naslovom izdala Mestna občina Ljubljana v počastitev svojega umetniškega svetovaleca pri urbanizaciji našega središčnega mesta arhitekta prof. J. Plečnika, je v sedanjosti slovenski knjižni prizvodnji povsem izjemni pojav. Značaj knjige, nje oprema, vsebina, tisk in papir presegajo navadna sredstva in vsakdanja merila. Zdi se, da se ta edicija, prav kakor delo mojstra, ki ga poveljuje, dviga nad čas. Bolj kakor tolike minljive knjige, v katerih se odraža naše tesno, v obzorja vsakdanjosti zaprti življenje s svojimi neugnanimi protislovji in časovnimi razprtijami, bo mogla ta knjiga zanimati tudi znanec kot eden izmed dokumentov zgodovinskega razdobja med dvema svetovnima vojnoma. V tem času je arhitektura prof. Plečnika in njegove šole s svojim stilnim pojmovanjem s svojim okusom, s svojimi svetovnozazorskimi vidiki ustvarila cerkve spomenike, hiše in razne druge s prostorom zvezanе umetnostne stvaritve, ki bodo govorile svojo umetnostno besedo tudi tedaj, ko bodo utihnili vsa peresa in jeziki njenih sodobnikov. Kdor se bo hotel takrat poučiti o našem arhitekturnem mišljenju te dobe bo segel po knjigi, ki je dobila letnico 1941 in naslov »Architectura perennis«.

Presenetljivo je že za nas ljudi šele za poznega čitatelja, zbirajočega najpomembnejše dokumente o umetnosti in sploh o kulturi tega prehodnega razdobja, da ne najdemo v tej knjigi nobenega pismenega gradiva o

arhitektu, ki mu je sicer knjiga posvečena. Menda je bila odločna želja prof. Plečnika, da ne imej knjiga o njegovi arhitekturi nič osebnega, kakor da ni osebnost ne imela nobene vloge in cene v tem, kar je iz časa zraslo nad čas. Je to stališče, ki se mu je treba pokloniti, vendar bo kdaj pozneje zahtevala knjiga o Plečniku nujen supplement, obstoječ prav iz gradiva, kakor ga sedaj izključuje oni, ki je vtisnil na monumentalni knjigi neizbrisni in popolnoma prevladujoči osebni pečat. V tej obliki so ilustrativno zbrani in reproducirani dokumenti Plečnikove arhitekture ostali brez vsakega konkretnega komentarja, tako da nam o njih govori samo — Seznam slik ob koncu knjige, medtem ko je vsebina kar dosledno odmaknjena vsemu osebnemu in posvečena čisto načelnemu obravnavanju nadčasovnih in nadosebnih problemov arhitekture ter nje odnosa do celotnega umetniškega in filozofskega snovanja in nehanja človekovega v prostoru in času.

Ob koncu knjige je Plečnik dostavil nekaj svojih besed, jasnih in preprostih, skoraj bi dejal: sramežljivo izpoved svoje vere v življenje in umetnost ter jim pridružil zahvalo onim, ki so njegovo knjigo omogočili. Zapisal je (v decembru 1941) besede, ki izhajajo od Michelangelove podobe stvarjenja človeka v Skitini in približajo k misli: »Ničda ne ve, od kod prihaja, kam gre, en sam velik duh je življenje...« Kdor morda umetnost, razumno je bolečino — nemara bi brez bolečine, brez trpljenja, ki je poezija krščanstva, ne bilo niti potrebe po

iskanju lepote. Je to odmev istega spoznanja, ki je težko preizkušeno Michelangelu narokovalo priznanje: »La mia allegrezza è la malinconia« in je bolj Beethovnovega vzklaka: »Durch Leiden Freude«. Odnos človeka do trpljenja, do bolečine je vsekakor visoko merilo za veličino njegove duše. Značilno je, da prihaja k tej zares večnostni filozofiji življenja tudi največji arhitekt slovenskega kulturnega kroga. Nje odsev je najbrž razliti v umetniški zasnovi Žai, ki simbolizirajo izliv človeških življenj in bolečin v mir večnosti.

Knjiga »Architectura perennis« je, kakor kaže naslov, posvečena večnostnemu značaju te umetnostne panoge in skuša posredovati, z razlago tega pojmovanja arhitekturnih nalog in umetnostnega poslanstva posredovati slovenskemu izobražencu duha Plečnikove umetnosti.

Spori za Plečnikovo arhitekturo so dobili nekajkrat, posebej še v vprašanju tako imenovanih propilej na Kongresnem trgu in Zal pri Sv. Križu, pretirano »popularni« značaj. Spori pa so izhajali predvsem iz tistega, de jure, bi, večnega in neogibnega nesporazumljenja, ločevanja, zagrezenega nasprotovanja, ki poteka iz filozofskih in estetskih, ne pa iz zgolj tehničnih, praktičnih, utilitarnih osnov arhitekture. Zakaj poleg arhitekture kakor je tista filozofska in estetska, po dr. Trstenjaku celo teološka (ker teocentrično) opredeljena arhitektura, kakršna naj bi bila Plečnikova architectura perennis, obstoji lahko ideološko nezainteresirana, stilno epigonska ali eklektična, brezosebna, neoriginalna ali zgolj utilitarno usmerjena arhitektura. Za slednjo velja samo njen čas, njena materialna sredstva in smisel njene naročila. Prav te vrste arhitekturo ima ogromna večina ljudi v mislih in z nje poj-

movanjem skuša napačno presojati tudi Plečnikove stvaritve.

V tem pogledu bo ta publikacija vsaj v vrstah izobraženstva in celo pri samih arhitektih, v kolikor se ne bavijo s filozofijo in estetiko svoje stroke, odpravila poglobljeno vzrok nesporazumljenja. Plečnikova arhitektura izhaja potemtakem po vsej svoji koncepciji iz jasno postavljenih filozofskih in estetskih osnov in prav zaradi tega je postala »architectura perennis«, kar ni vsaka arhitektura v slehernem konkretnem primeru.

Z druge strani pa se tudi architectura perennis nikako ne bi smela vezati samo z enim sistemom »vekotrajnih resnic«, z eno filozofijo in z enim samim svetovnim nazorom. Zaradi tega ni nujno, da bi imelo vsako večnostno pojmovanje arhitekturne umetnosti v sebi nujno samo tiste miselne elemente, ki jih ima Plečnikovo, namreč katoliške. Zaradi tega ostajajo s tem vezani problemi še nadalje problemi, ki so združeni, najsi se njih značilne osnove malo spreminjajo, ne le z večnostnimi pojavi, marveč tudi s pojavi socialnega in gospodarskega reda v danem času in na danem geografskem prostoru.

Univ. prof. dr. France Stelè je prispeval za dragoceno publikacijo obsežno razpravo »Architectura perennis« (str. 5 do 228). Je to v našem jeziku nedvomno najobsežnejši in najtemeljitejši traktat v tej umetnostni panogi, umetnostno-zgodovinski, formalistično, psihološko, filozofsko obdelan kompleks vseh problemov, ki se vežejo z arhitekturo kot vodilno umetnostjo prostora in podobe. S širokim zgodovinskim razgledom s prodornim poudarjanjem novejših raziskavanj, z živim čutom za filozofsko problematiko miselnih, časovnih in nadčasovnih elementov v umetnosti, s tisto znanstveno

erudicijo, ki je lastna dr. Stelètu, obravnava pisec dolge vrsto vprašanih in problemov od življenjskega prostora in arhitektonskega prostora preko vprašanih ostenjenosti (lupine) in smotnosti ter preko številnih razvojnih oblik tja do problemov svetovnega nazora in filozofske opredelitve v arhitekturi. Je to zajemljiv monografični spis, zgrajen na najnovejši literaturi in na samostojnem proučevanju, poln interesantnih pogledov na umetnost, važen zlasti z umetnostno-teoretične strani, odličen v analizi pojavov, prav kakor v njih sintezi, čeprav v tem ali onem presenetljiv (n. pr. str. 152: Zale kot primer razodetja). Opremljen je z marginalijami, ki zelo olajšujejo preglednost.

Univ. prof. dr. Anton Trstenjak je pisec drugega, krajšega spisa v tej knjigi: »Philosophia perennis — ars perennis« (str. 230 do 248). V člene razdrobljena razprava obravnava z zornega kota tomištno usmerjene filozofije zvezo med večkratno filozofijo in večkratno umetnostjo, primerjačost stremljenja, izrazna sredstva ter smoter te kakor one, ter se skuša preko analogij dotipati k čim jasnejši opredelitvi medsebojnih vezi in skupnih učinkov na človeško kulturo. Prihaja k sklepu: »Večkratna filozofija je najmočnejši in najjasnejši pogovor človeškega duha, večkratna umetnost pa najtišji odmev skrivnostnih zvono v človeškem srcu«. V okviru, ki ga dočeta pisčev svetovni nazor, je primerjava filozofije in umetnosti pokazala zanimivo, čeprav v nekaterih sklepih enostranske pogleda.

Besedilo Plečnikove knjige se potemtakem ne bavi s Plečnikom, le v nekaterih primerih se dr. Stelè spopada in rahlo dotakne Plečnikovega prispevka v arhitekturo. Ostalo je pri načelih, dasi je — po Stelètu — arhitektura osebna in lahko bi rekli: Plečnikova prav posebno.

Kronika

IZ LJUBLJANE

• Veliko zanimanje za Ducejevo knjigo. Kakor smo poročali, je Duce po žrtvovanju svojega prvorojenca napisal znamenito spominjsko knjigo »Moji pogovori s Brunom«. Prva naklada je bila v naprej razgrajena s prostovoljnimi prispevki za sklad padlih letalcev. Zdaj je po istem pogovoru razpečana že tudi vsa druga izdaja. Skupaj je torej šlo med narod že 100.000 izvodov Ducejeve knjige.

• Za pospeševanje rojstev. V mesecih novembra in decembru lanskega leta je bilo v Kraljevini izplačanih 2.966 nagrad za poroke v znesku 6.209.785 lir in 9.474 nagrad za rojstva v znesku 9.568.865 lir. Od 1. marca 1935, ko so se uvedle te nagrade, pa do 31. decembra lanskega leta je bilo za pospeševanje rojstev 2.571.262 lir, od tega 93.502 nagrad za poroke in skupnem znesku 210.260.013 lir in pa 325.158 nagrad za rojstva v skupnem znesku 377.382.111 lir.

• Tečaj italijanskega jezika v Kočevju. Dne 7. januarja je bil od navzočnosti vseh učiteljev in civilnih dostojanstvenikov v Kočevju odprt tečaj italijanskega jezika za Slovence, člane občinskega Dopolavora. Tečaj, ki ga vodi učitelj Giuseppe Pierolli, se bo vršil po trikrat na teden (ob ponedeljkih, srebrih in petkih) od 18 do 19 ure za dopolavrost, ki že govore nekaj italijanske, od 19.20 pa za začetnike.

• Nemški film o G. P. U. Kakor poročajo listi, je začel znani izdelovalec nemških propagandnih filmov prof. Karel Ritter izdelovati v atelejih v Babelsbergu pri Berlinu film »G. P. U.«. Dejanje se prične v letu 1939, v baltskih državah in v Helsinkih, konča pa se v Viktorianem nemškem čet v Rotterdamu leta 1941. Središče revolucijske delavnosti G. P. U. je v tem filmu zlasti sovjetsko poslanstvo v Helsinkih, kjer v zgornjih dvorinah plešejo mondene Američanke in Angležinke z diplomati, spodaj v kleti pa je na delu elita inozemskega oddelka G. P. U., snujoča vojno in revolucijo. Film bo v kratkem gotov.

• Ureditve dela po pekarnah. Na prošnjo prizadetih organizacij je ministrstvo korporacij vnovič preučilo zakonsko določilo, ki prepoveduje nočno delo po pekarnah. Sprito dejstva, da so pri sedanjem načinu peke potrebni razni novi procesi proizvodnje in je z njimi v zvezi potrebno tudi podaljšanje delovnega časa, je ministrstvo odločilo, da je dovoljeno tudi nočno delo v pekarnah, kadar so lani nujni pogoji zanj. S tem v zvezi bodo prefekti dostavili posameznim korporativnim inšpektoratom podrobna navodila o tem, v katerih primerih se dovoljenja lahko izdajajo, v nobenem primeru pa se nočno delo ne sme začeti pred 1. V enakem smislu bodo dovoljene tudi spremembe dnevnega delavnika, vendar se dnevno delo ne bo smelo raztezati preko 13 ur, če ne gre za oskrbo vojske s kruhom.

• Nova kategorizacija hišnih pomočnic (služkinj) in hišnic. V zvezi z naredbo Vis. Komisarija št. 187 (Sl. I. št. 104 z dne 27. dec. 1941) bo Zavod za socialno zavarovanje od 1. decembra 1941 dalje zaračunaval prispevke za služkinje in hišnice po II. mezinem razredu ne glede na v. š. no zaslužka in na sicer za 26 letovnih dni mesečno, kar znaša 25.30 lir na mesec. Za hišno pomočnico (služkinjo) se v smislu te kategorizacije smatra ženska oseba, ki v hišnem gospodinjstvu fizične osebe izvršuje dela, ki niso posebej specializirana. Vse ostale osebe, zaposlene v hišnem gospodinjstvu (kuharice, solarice, vzgojiteljice otrok, gospodinje, postrežnice in podobno) se uvršča še dalje po v. š. nj. zaslužka.

• Vse one p. n. naročnike na Grafov »Ital. tečaj za Slovence«, ki se niso dvignili vseh 12 zvezkov, vjudno prosimo, da takoj dvignejo njih manjkajoče zvezke v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Selenburgova ulica 3.

• Uvoz bolgarske perutnine. Te dni je v Napulj prispela prva pošiljka 4000 kokoši iz Bolgarije, ki jih je naročil nacionalni direktorij PNF z namenom, la jih porazdeli malim rejcem po mestih pokrajine. Kokoši so prispale v najboljšem stanju, kakor pišejo listi, pristojni veterinarski zavod pa je ukinil vse potrebno, da jih obvaruje epidemije.

• »Ali ste že slišali mojega brata igrati? To je naravnost genij. Na goslih vam zna posnemati prav vse!«
• Tudi goslač! —

• Torej Boltežar se je seznanil s svojo ženo po časopisu? Ali živita v slogi? —

• Ne verjamem — časopis je že odgovoril! —

Tembolj pa govore o Plečniku ilustracije. Reproduciran so vsi načrti in izvršena dela, ki jih je zasnoval in izvedel arhitekt Plečnik, tudi stari, ki so sedaj v inozemstvu (na Dunaju, v Pragi, zlasti pa v Zagrebu, Beogradu in drugod). Izvršena dela so pokazana v bakrotisku večidel kot celostne ilustracije. Mnogi načrti in izvršena dela pa so pokazana v obliki sličin, ki se vrste ob straneh besedila; le-to je tako postavljeno, da so ob strani bodisi marginalije, bodisi sličin. Tisk je eleganten, reprodukcije so po svoji preizkušni, ki se kaže zlasti pri načrtih in po grafični dovršenosti izvedbe dostojne Plečnikovega imena.

Tako opremljena knjiga nam sicer ni dala zadostne monografije o našem največjem arhitektu-umetniku, ni postavila njegovega dela v okvir naše umetnostne kulture in ga vzporedila z drugimi zlasti sosednjimi arhitekturno-umetnostnimi stremljenji. Prispevala pa je po svoje, posebej še z govornico slik, dragocen delež k utemeljitvi pomena, ki ga ima za slovensko umetnost Jože Plečnik.

Vprizoritev »Elektre«

Zanimiv poizkus Mrakovega gledališča

Dramatik Ivan Mrak pripravlja prijetno presenečenje. Prihodnji turek bo v Franciskanski dvorani krstna predstava Hoffmannthalove »Elektre«, ki je modernizirana preposnitev Sofoklejeve tragedije. Besedilo tragedije je prevedla priznana odrska umetnica gđc. Tuša Rajnerjeva.

Za uprizoritev nesmrtno »Elektre« se je dramatik Mrak temeljito pripravil in

u— Delavski sestanek. Prihodnji teden se bodo nadaljevala pogajanja za sklenitev novih kolektivnih pogodb za krojače, modiste, šivilje, pleskarje, soboslikarje, kleparje, monterje, instalaterje, mzarje in dimnikarje. Vabimo odgovornike vseh prizadetih delavskih strokovnih organizacij, da se udeležijo sestanka v nedeljo 18. jan. 1942 ob 10. uri v veliki dvorani Pokrajinske delavske zveze na Miklošičevi cesti 22. Sestanka se lahko udeležijo tudi ostali delavci navezenih strok, da se dogovorimo glede pogajanj. — Pokrajinska delavska zveza.

u— Koncert predikacijske glasbe za orgle. V našem glasbenem življenju igra zelo važno in pomembno vlogo skladatelj prof. Matija Tomc. Znan je po njegove priredbe slovenskih narodnih pesni, katere je z največjim uspehom izvajal na koncertih Akademski pevski zbor in tudi zbor naše Glasbene Maticice. Kot skladatelj je izredno plodovit in ima dela iz vseh panog našega glasbenega udejstvovanja. Poznan pa je tudi kot virtuoz na orglah ter zelo pogostokrat nastopa kot mojster na tem instrumentu na raznih cerkvenih koncertih. Njegov prvi letošnji nastop v Ljubljani bo v ponedeljek dne 19. t. m. ob 7. uri zvečer v Hubadovi dvorani poslopja Glasbene Maticice. Na tem koncertu bo izvajal orgelske skladbe, ki spadajo v lobo od leta 1500. do 1750. Da bo koncert bolj zanimiv, bo spregovoril tudi kratko uvodno besedo, ki nam bo pojasnila dotično dobo orgelskega ustvarjanja in njen pomen, in bo orisal skladbe, ki so na sporedu koncertnega večera. Na koncert opozarjamo. Prodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Maticice. (—)

VESELI TEATER

Nov program!

Sobota ob 18.30

Nedelja ob 14.30, 16.30 in 18.30

u— Nov program v »Veselim teatru«. V »Veselim teatru« je na sporedu že 14. program, ki si ga lahko ogledate danes ob 18.30 in v nedeljo, ko so tri predstave: ob 14.30, 16.30 in 18.30. Program je poln nepričakovanih zabav in smeja; v samostojni reviji na točki nastopa tudi Adamci jazz. Skočji Teta z Dolenskega, Pri dvanajstih, Stol resnice in Živi mrtvec vas bodo nasmejali do solz! Nastopi celo španski duo! S krotom boste sprejeli nove ilustrirane dopise. Pridite! Kakor vam doslej nikoli ni bilo žal, kakor ste nas obiskali, tako vam prav gotovo tudi sedaj ne bo! — Predprodaja vstopnic v soboto od 10.—13. in od 16. ure dalje, v nedeljo od 10. ure neprekinjeno do večera.

u— Mrakovo gledališče. (Franciskanska dvorana). To nedeljo nastopajo za najlžje »Pavlihovec«. Začetek ob 10.30 dopoldne. V turek »Elektre«. Premiera. Začetek ob 18. uri. Blagajna franciskanske dvorane ob 10. do 13. in od 15. do 17. ure. Opozorjamo na zadnji nastop Pavlihovec in na premiero velike antične tragedije »Elektre«. (—)

u— Nesreče. S tola je padel in si zlomil levo nogo 74letni učitelj Jakob Gregorc iz Spodnje Zadobrove. Pri delu se je urezal v desni 24letni mizarski pomočnik Anton Hrovat. Levo nogo si je zlomil pri smučanju 17letni sin mizarskega poslovođa Stanko Podgornik iz Ljubljane. Ponesrečenci se zdravijo v ljubljanski splošni bolnišnici.

Kapsule za lisice

sveže dobite v drogeriji Kanc, Židovska ulica 1 — Ljubljana

u— Namesto venca na krsto pokojne. Marije Zalokar iz Podrede poklanja mestnim revežem 100 lir Natalija Wildmann.

u— Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo vršil v soboto od 20. ure do ponedeljka do 8. ure jutrajni mestni zdravnik dr. Logar Ivan, Cesta 29. oktobra 7, tel. 41-52.

u— Gledališki kolektorček je najlepši priročnik gledališkim obiskovalcem. Poleg zanimivih člankov obsega nad 60 slik naših odskih umetnikov. Le majhno število izvodov je še na razpolago pri gledaliških blagajnah, v knjigarnah in trafikah, zato po-

hitite z nakupom. Lovcem avtomatov sporočamo, da se bodo valed odsotnosti gg. dr. Krefta, dr. Švare, Moharjeve in Pilata pri zrebanju upoštevali tudi kolektorček brez teh podpisov. Zrebanje bo 2. februarja.

Iz Novega mesta

u— Frisrčna obdaritev otrok. V četrtek dopoldne ob 11. uri je bila v Mirni peči v osnovni šoli obdaritev ljudskošolskih otrok z vse občine. Svečani obdaritvi so poleg otrok in staršev prisostvovali tudi predstavniki tamonjskih vojaških in civilnih oblasti z zastopnikom okrajnega civilnega komisarja, političnim tajnikom g. Alfio Varinijem, poveljnikom posadke kapeanoma g. De Palmu, šolskim upraviteljem g. Obrekarjem in župnikom g. Pavličem na čelu. Proslavo je pričel g. Varini, ki je v daljšem nagovoru razložil otrokom in staršem pomen obdarovanja. Sam je potem obdaroval otroke. Skupno je bilo razdeljenih 60 zavojev s sladkarijami, šolskimi potrebščinami in oblačilnimi predmeti. Največji otroci so prejeli še bone v znesku 50 in 100 L za nakup živiljskih potrebščin in oblačilnih predmetov pri domačih trgovcih. V imenu obdarovalcev se je g. Variniju prisrčno zahvalil šolski upravitelj g. Rudolf Obekar, nakar so se radostni otroci odpravili domov. Vsa prereditev je potekla v najlepši harmoniji in je zapustila tople vtis med prebivalstvom.

u— Antonov sejem. V turek, 20. januarja, bo v Novem mestu vsakoletni veliki Antonov sejem za govejo živino, prašiče in vso kramo. Za ta sejem je posebno v Belj krajini in Zumberku zelo veliko zanimanje in se pričakuje številčen obisk prodajalcev in kupecv.

u— Skupni davek na poslovni promet in luksus. Knjižniški splošnega in skupnega davka na poslovni promet in luksus so doizni vložiti prijave o celoletnem prometu v letu 1941. do 31. januarja. Obrtniki, že obdavčeni s pavšalno pridobitino ali ki imajo pravico do pavšalne pridobitine, morajo vložiti prošnjo s prijavo za pavšalno obdavčbo s pridobitino. V tej je treba navesti število pomočnikov in delavcev, pogonsko silo in porabo toka.

Iz Tržaške pokrajine

Tržaške ladjedelnice za prehrano strokovnikov. Včeraj so Združene jadranske ladjedelnice začele pri ladjedelnici Sv. Marica in pri strojni tovarni Sv. Andreja razdeljevati brezplačne obede siromašnim prebivalcem Trsta v snuslu sklepov občinskega zavoda za socialno pomoč. Na obeh krajih bodo vsi zimsko dobo razdelili dnevno po 3000 kosih.

Povabilo Biennale tržaškim umetnikom. Za letošnji umetniški razstavo pot okriljem beneške Biennale je dobilo večje število tržaških umetnikov vabilo k udeležbi. Tržaški umetniki bodo zastopani v osrednji dvorani razstavnega paviljona vsak z enim delom. Med povabljenimi sta tudi kipar Ugo Cara in slikar Eligio Finazzari Flori, ki sta predlanskim z velikim uspehom razstavljala v domačem mestu.

19 novih uličnih imen v Trstu. Mestna občina je odredila uvedbo 19 novih uličnih imen. S tem so dobile svoja imena pretežno ulice, ki doslej še niso bile imenovane, samo dve sta bili prekršeni. Dosedanja vija della Ceppa je bila preimenovana po poročniku Luigijsu Casciani, ki je leta 1920. padel v bližini nekdanjega narodnega doma.

Umrli so v Trstu 84-letna Marija Nuklić, vdova Mihor, 61-letna Terezija Ukmar, vdova Renar, 71-letna Roza Akabar, vdova Slave, 90-letni Matija Civi, 52-letni Josip Poropat, 71-letna Justina Zigon, vdova Gril, 12 dni stari Jurij Nabergoj, 62-letna Marija Sušmelj, vdova Martelanc in 79-letna Ana Vladislovič, vdova Beruzzi. Na oklicih so pari zasebni namestence Rudolf Dolenc in zasebna namestnica Ana Marija Gruđen, mizar Franc Rupel in zasebnica Ivana Buzzi, visokošolec Silvio Galasso in zasebnica Alojzija Buha, slikar Leonard Brunetti in Hildegarda Kavčič. Dne 15. januarja je bilo v Trstu 18 rojstev, 24 smrtnih primerov in 9 porok.

Smrtna nesreča na železniški progi. V četrtek okrog 17. se je na železniški progi v neposredni bližini vladukta pri Barkovljah pripetila huda nesreča, ki je zahtevala življenje 39-letnega karabinerja Giuseppe Sgorloni. Sgorlon je v družbi nekega vojaka opravljal službo na progi in se je z njim približal mostu, ko je z veliko brzino prihitel vlak proti Vidmu. Karabinerja, ki je hodil na levi strani svojega tovaršila, tako da je bil bližji tiru, je zračni puh vrgel proti železni ograji kraj proge, od tam pa ga je treščilo nazaj ob vlak. Po nekaj ponovnih udarcih je obležal mrtve

predvsem tekst. Nešteto krat sem že doživel, da so vnanja pomagala znsedila in zamorila edino važno dramatično delo, zato sem nasprotnik vseh svetlobnih in scenografskih pretiranosti.

— Hoffmannthalove »Elektre« sem naštudiral zato, ker je brez mitološke navlake in vsega tistega, kar je bilo sprejemljivo le Grkom. Skratka, ker nam je po čustvu neprimerno bližja od Sofoklejeve. Prepričan sem namreč, da mora poslušalec silerno besedo, čim je izgovorjena, tudi razumeti, silerno stavek, čim je prednesen, tudi doumeti. V odskem delu ne sme biti ničesar, s čimer si gledalec vsaj v bistvenem ne bi bil takoj na čistem, sicer je njegove pozornosti konec. »Elektre« ima vse veličastne prvne antične drame. Poskrbel sem, da ta večnost ne bo v nerazumljivosti. Vloga »Elektre« ima Tuša Rajnerjeva, ki je pred leti z uspehom gostovala v ljubljanski Drami. Odveč je, da bi govoril jaz o tej njeni stvaritvi. Crisotemisi, njeno sestro, predstavlja Planinova, ki je prvič nastopala v »Slavnostnem finalu« kot Olga Filipovna. Sledeč antičnim prizorom bom sam predstavljal troje oseb in sicer kraljico Klitamnastro, njenega sina Oresta in kralja Aegista. Da predstavljata moški žensko vlogo, za stare ni bil noben problem. Če je igrallec zares igralce, ne sme biti zanj noben problem to niti danes, ko ni več v navadi. Naj omenim nastope svojih znanih igralcev Marjana Dolnarja, Marjana Gorjupa in Ponikvarjeve, in onih, ki bodo nastopili prvič: Fred Ljubljanski, Bezja, Cvelbar, Stritarjeva in Vera Slava. Figura

v mladi krvi. Pokojnik zapušča ženo in dva otroka. Vsi, ki so ga poznali, iskreno žalujejo ob strašni nesreči.

Z Gorenjskega

Steklina v Lavantinski dolini. Na vsem območju od Sponhajma do Dravograd je razglašen strogi pas kontumac, ker se je po Lavantinski dolini pojavila steklina. Lastniki psov in mačk morajo takoj prijaviti vsako izpremembo orožništva, zlasti če jim ubegne pes ali mačka ali pa so ju sami pokončali. Kar je psov in mačk na svobodi, jih bodo pokončali. Kazni za neupoštevanje strogih predpisov znašajo od 10 do 3000 mark.

Ženske v železniški službi. Celovski dnevnik navaja, da je nemška državna železnica v velikem številu sprejela ženske v službo. Ne samo pri blagajni in vozni kontroli, marveč tudi kot vlakovodje in sprevodnice, kot postajateljice in kot voditeljice prtljajnih in informacijskih oddelkov se žene v Nemčiji dobro uveljavljajo ter opravljajo težavno službo mirno in stvarno. Marsikatera, zmed njih mora po končani službi doma opraviti še večje ali manjše gospodinjске posle. Zato, pravi list, je dožnost potujočega občinstva, da je nasproti takim uslužbenkam kolikor mogoče obzirno.

Ponesrečen podjetje. 63letni trgovec Siegfried Izrael Morgenstern z Dunaja in 52letna žena Margareta Sara sta skakala spravit čez bivo jugslovensko-nemško mejo večjo vsoto denarja. Pri tem pa sta bila zajeta. V obupu sta segla po veronalu. Prepeljali so ju v bolnišnico v Beljaku.

Zbiranje kunjeh in zajčjih kož. Pri nabiranju volnenih stvari in kožuhovine za vojake na vzhodni fronti so nekateri vprašali, ali lahko odlojo tudi zajčje in kunje kožice. Takim vprašalcem zdaj sporoča celovski dnevnik, da so vsakovrstne zajčje in kunje kožice celo prav zelo potrebne za vojsko in da se lahko ob vsaki priliki odajo. Na vsaki šoli je zbiralnica. Kdor torej ima kakšno kožico, pravi dnevnik, naj jo kar odda otroku, da jo poneso v šolo.

Iz celovskega gledališča. Sinoči je bila v celovskem gledališču v Celovcu premiera opere »Bohemec«. Vlogo Mimi poje gospa Langova. — Velik uspeh je ta teden doživela v Celovcu sloveča španska pevka in plesna trojica Manuela del Rio, Mercedes Leon in Albano le Zuniga, ki jih spremlja pianist Alfonso Javier. Vse vstopnice so bile razprodane.

Za višek letošnje gledališke sezone v Celovcu označujejo listi predstavo Ibsenove igre »Peer Gynt« v celovskem gledališču. Naslovno vlogo igra Werner Engel, njegovo mater Roza Einburgova, njegovo nevasto Solveig pa Karin Elmenhorst.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi: V Celju je umrl po daljšem bolehanju pisarniški ravnatelj v pok. Karel Hoshcitz. Prej je dolga leta vodil pisarno dveh nemških odvetnikov v Mariboru. V Gornji Radgoni je umrla 64letna gostilničarka Elizabeta Hiberleja. V Mariboru so umrli: 17letna zasebnica Apolonia Otrepečeva, 72letni upokojeni finančni nadzornik Anton Kotnik, 73letna zasebnica Marija Sonnenwaldova, 29letna tkalka Fani Kramerjeva in 79letni mali poposelnik Franc Žizek. V Trbovljah so umrli: Stefanija Kačičeva, Blaž Breznik, Alojzija Aršičeva in Janez Krašek.

Zbor bojevnikov iz prve svetovne vojne je bil v nedeljo v Nemškem domu v Ptuj. Kakor pravi mariborski dnevnik, se je zbralo 800 mož. Govoril je vodja standarda Blaskh.

O političnem delu v Ljutomerškem okrožju je na večjem zboru Helmutbunda poročal okrožni vodja inž. Nemetz. V okrožju je devet krajevnih skupin Helmutbunda razdeljenih v 46 celic in 300 blokov. Bilo je doslej 42 večjih in 108 manjših zbora. Brambovec je 5674.

Pasja steklina v ptujskem okraju. Komisar ptujskega okrožja je razglasil, da je prepovedan vsak izvoz psov in mačk iz ptujskega okrožja. Razglašena je stroga pasja zapora.

Tudi na štajerskem je teknilo. Mariborski dnevnik poroča, da so gostje po gostilnah in ljudskih kuhinjah hvalno sprejeli uvedbo vojaškega kosila in večerje ob ponedeljkih in četrtek. Mariborski dnevnik pozdravlja to poenostavljenost kot časovno primerno in koristno.

Prijava. Narodno politični referent Helmutbunda je objavil: Spodnjača eroli, bivajoči v ostalih štajerskih krajih, ki še niso člani Helmutbunda, se morajo zavojo pozneje razjasniti svoje državljanske pripadnosti osebno ali pismeno zglasti pri uradu Zveze za nemštvo na tujem v Gradcu.

Oresta in Aegista sta kljub izredni pomembnosti pri Hoffmannthalu le skicirana in sem jih v teku študija spopolnil s svojim besedilom. Službeniško sceno spodbija sem krajši in preuredil, pred koncem pa docela izpremenil. To pa predvsem zato, da bom v podajanju čim preprostejši. Zelo originalno in svežo scenično glasbo je zamislil mladi komponist Pogacar.

Tako pisatelj Mrak. Obrnil sem se do nosilčice naslovne vloge in prevajalke celotnega teksta gđc. Tuša Rajnerjeve. Z mlado umetnico sem se želel predvsem porazgovoriti o prevodu, o njenem odnosu do naslovne vloge in pa, kaj jo je privedlo, da soudelež v Mrakovem gledališču. Rajnerjeva mi je ljubeznivo povedala:

— V Mrakovem gledališču sem se znašla predvsem zaradi tega, ker čutim brezpogočno potrebo po udeleževanju na odru, drugič pa zaradi tega, ker mi način Mrakovskega predstavnika in doslednega dela daje vero v bodočnost pravega slovenskega narodnega gledališča. — Že pred leti, ko sem prvič brala »Elektro«, je napravila ta drama name izreden vtis. Vzbuđila se mi je želja, da bi enkrat doživela uprizoritev tega dela in podzavestno tudi želja, da bi naslovno vlogo ob dani priliki sama igrala. Spoznala sem, da je Hoffmannthalovo modernizirano »Elektro« možno uprizoriti tudi na malem odru, zato sem predložila svoj prevod g. Mraku, ki ga je, kakor vidite, sprejel. Dramo smo našudrali; predstava pa bo brez dvoma za-

Iz Hrvatske

Krst povratnikov s pravoslavne vere. Preteklo nedelje je bil v Kamenskem pri Karlovcu krst povratnikov iz pravoslavne vere v katoliško. Krštenih je bilo nad 400 povratnikov. Obredu so prisostvovali poleg velikega župana dr. Ante Nikšića številni predstavniki oblistev. V svojem nagovoru je veliki župan povratnikom dejal, da to ni navaden prehod v katoliško vero; zavedajo naj se, da je bila katoliška vera vera njihovih dedov.

Prometne omejitve. Zaradi vremenskih nepravil je ustavljen potniški in tovarni promet na progi Ogulin—Split, od postaje Gračac do Knina. Prav tako je do nadaljnjega odredbe ustavljen prevoz potnikov in prtljage na delu proge Bosinski Novi—Prijeđor.

Omejitve za smučarje. Na osnovi odredbe trgovskega ministrstva je bilo izdelovanje, prodaja in uporaba smučil in smučarskih pripomočkov znatno omejeno. Izdelovalci in trgovci morajo v osmih dneh prijaviti svoje zaloge. Dolžnost prijave je obvezna tudi za privatnike. Odslej se bodo lahko smučali le z dovoljenjem pristojnega policijskega oblastva.

Uradi se selijo. Zaradi preselitve ministrstva za javna dela v Petrinjsko ulico 7 državni tajnik dr. Ivo Bulić do 25. t. m. ne bo sprejel strank. Prav tako se stranke ne bodo sprejemale pri Ravnateljstvu za javni red in varnost, ki se seli iz Petrinjske ulice 7 v drugo poslopje.

Nov tajnik Merkurja. Po pooblastitvi korporacijskega ministra je poverjenik društva trgovskih in privatnih namestencev Merkurja imenoval za tajnika pri tem društvu Ivana Javora.

Poziv vojnim obvezancem. Vojaska oblastva pozivajo vse vojne obveznike, ki so dobili poziv in se mu iz kateregakoli razloga niso odzvali, da se morajo v roku 8 dni od objave tega razglasa javiti pri pristojnih vojaških edinicah. Kdor se bo pravčasno javil, ne bo imel nikakih stitnosti, v nasprotnem primeru pa bodo vsakogar smatrali za vojnega begunca in ga bodo zadele najstrožje posledice zakona.

Vozovi cestne železnice bodo v Zagrebu odslej razsvetljeni. Ministrstvo za vojsko je odobrilo, da bodo tramvaj tako razsvetljeni, kakor so bili v mirnem času. S tem hočejo preprečiti tatvine, ki so se v temi in gneči vedno bolj množile. V primeru zračnega napada bodo sprevodniki morali tudi seveda takoj ugasniti. Vsi drugi predpisi za zatemnitev mesta ostanejo še nadalje v veljavi.

Razstava mladega slikarja. Že nekaj dni ima v Utrhovem salonu v Zagrebu slikar Marjan Šimunič razstavljenih okoli 100 svojih del. Občinstvo in kritika se laskavo izražata o njegovi umetnosti.

Drugi nastop Pavlihovec

Ljubljana, 16. januarja. Mladi Pavlihovec so v četrtek zvečer v franciskanski dvorani priredili svoj drugi nastop. S svojim deloma prenovljenim, deloma novim sporedom so izvali toliko zdravega smeja in dobre volje kakor mogoče še nobena igralska skupina, kar jih je gostovalo na tem odru. Združitev z Mrakovim gledališčem se je izkazala kot zelo posrečena. Nedostatk, ki so pri vseh začetnikih nekaj samo po sebi umevnega, so na četrtekovem nastopu skoraj izostali.

Spored je bil skrbno zgrajena celota in so se točke s filmsko hitostjo prelivala druga v drugo. V premorih so nastopili ljubki pevci Mša in Maša ali mornarja Mšo in Miško. Prvi dve sta ob spremljavi kitare peli priljubljene narodne pesmi, druga dva pa sta zabavala občinstvo s harmoniko in kitaro odnošno flavto. Izmed novih točk je zanimiv domiselek, ko nastopi Mrak in njegova družina k skušnjaji za »Elektro«, katere premiera bo v turek. Improvizacija skušnje je prav uspešna in nam je pokazala, da ima Mrakovo gledališče nekaj novih sodelavcev in sodelavcev. Potem se je spored začel odvijati kakor film. Smeja in plesanja kar ni hotelo biti konca. Nekaj posebnega je »Naš kino«, v kateri nastopajo Mrak, primadona Bunka in dva razbojnika. Nastop pevke Bunke v samostojni točki je izzval tak navdušenje, da je morala ponavljati. Tudi ostale točke so bile v splošnem na višini, razen nastopa mornarja Bičija. Novemu konferansjeju bi priporočali več jezikovne kulture.

Na prireditvi Pavlihovec je vladala prisrčna domačnost in je mladina ponovno dokazala, kaj zmore s svojim zaupanjem in pokvarjenostjo doseči v poletu za dosego svojih idealov. Isti spored bodo Pavlihovec ponovili v nedeljo dopoldne ob 10.30.

ZAPISKI

Uprizoritev dveh slovenskih dram v Zagrebu. Kakor izvemo iz vrst »Slovensko-kmečko-delavske sloge«, pripravila njen dramski odsek, v katerem se kot umetniški svetovalec udeležuje tudi hrvaški književnik g. Vilko Ivanuš, uprizoritev drame drij. Stanka Cajnkarija »Potopljeni svet«. Kmetu na to pride na vrsto dr. Remčeva »Madda«. Obe drami bo dramska skupina SKDS uprizorila v Malem kazališču in obe bo režiral g. Davorin Petančić.

Iz »Kratke poezije« je priobčil »Meridiano« z dne 21. decembra v prevodu prof. Umberto Urbanija Askerevo pesem »Krišna« in Mirana Jarca »In z vsakim letom...« (D'anno in anno...).

Nov zvezek Zofke Kvedrove. V izdaji Izbrane dela Zofke Kvedrove je izšel peti zvezek, ki vsebuje nove, prizore in črtice iz časa od srede 1. 1904 do leta 1909. Izdajo sta uredili in del črtic poslovenili Marja Boršnik in Eleonora Kerne Izšla je pri ženski založbi Belomodra knjižnica, ki požrtvovalno skrbi, da bi doživela izdajo reprezentativnega izbora pripovednic v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno. — K obširnejšemu prikazu pete knjige Izbrancev dela se bomo v okviru naše kulturne kronike še vrnili, za sedaj jo samo priporočamo pozornosti čitačevega občinstva.

SPORT

Hrvatski smučarji in drsalci so imeli konec preteklega tedna važne prireditve

Zdaj šele smo po daljši in nekoliko zamudni poti dobili v roke poročila o zimsko-sportnem sporedu, ki so ga preteklo nedeljo imeli Hrvati in ki kaže, da so se že precej razmaja in samo na smučeh, temveč tudi z drsalci. Ko čitamo podrobnosti o nedeljskem prvenstvenem tekmovanju v smuku in o dvodnevni hokejskih tekmah, prav tako za državno prvenstvo, nam misli nehoti uhajajo v prejšnje stare čase, ko so zagrebški smučarji in drsalci prihajali na naše terene — dosledno le bolj za število in da so pozneje lahko dejali, da jih ni manjkalo. Posebno v alpskih disciplinah, pa tudi v hokeju na ledu, so prav za prav do zadnjega orali šele ledino in se vračali leto za leto v svoj beli Zagreb z novimi in novimi skušnjami in vedno večjimi nadami, da bo tudi zanje prišel čas, ko bodo imeli vsa prva mesta.

Lanski uspehi dogodki izven sportnih terenov so rešili to vprašanje v njihov prilog. V nedeljo so sami med seboj izvedli prvenstveno tekmovanje v smuku in zasedli sedva vsa mesta od prvega do poslednjega in prav tako so spravili pod streho tudi hokejski turnir za naslov prvaka sami med seboj, čeprav se je žal tudi še končal tako, da navsezadnje prvaka le še nimajo. Sicer pa to ni najbolj važno, glavno je, da zdaj lahko razvijajo svoje sportne sile v lastni režiji in pod zastavo, ki so si jo želeli.

O prireditvah, ki smo jih omenili, bi radi tudi našim čitateljem podali nekaj glavnih podatkov.

Tekmovanje za državno prvenstvo v smuku je bilo nekje v bližini Samobora in se ga je udeležilo 56 tekmovalcev, pa tudi gledalcev, pravijo, je prišlo nad 1000. Proga je bila 3 km dolga in imela okrog 400 m višinske razlike, vse to pa tako, da je na trdo in zmazano podlago padlo nekaj svežega pršila in je bila zato trasa zelo hitra in mestoma tudi poledela in nevarna. Razen tega so s tekmovanjem pričeli okoli 2. popoldne ali še pozneje, tako da se je sneg zaradi sonca razmeljal in so potem razni tekmovalci tekmovali v raznih okoliščinah.

Na prvo mesto je prišel Ivo Škerl, član Haska, s časom 2:56.8 in postal tako prvi

prvak Nezavisne države Hrvatske, na naslednjih mestih pa so se plasirali Burgezi (Skiklub, Zagreb) z 2:58.2, potem Franta Dvořak (Hask) s časom 3:00.2, dalje Antunov (Hask Zagreb) s 3:04 in tako dalje. Poročilo izrečno pristavlja, da ti rezultati še niso službeni, ker bodo ti izdani šele v nekaj dnevih in bo potem tudi mogoče presoditi izglede za tekmovanje v slalomu, ki ga bodo kot drugi del tekmovanja v alpskih disciplinah prav tako izvedli na onih terenih blizu Samobora.

O hokejskem turnirju za prvenstvo NDH smo kratko že pisali včeraj, ko smo zabeležili obo rezultata prvega dneva z zmagami Zagreba nad Haskom (4:1) — tega vsekakor netočno — in Varaždinskega SD nad Zagrebom (4:2). Tretjo tekmo v tem turnirju sta igrala še ZKD in Velebit iz Karlovice, o kateri pravijo, da je bila najlepša tekma vsega prvenstva. Pri tej oceni je bil najbolj zaslužen igralec ZKD Cöngel, ki je nekdo igral v bivši avstrijski reprezentanci in je po svoji formi daleč prekašal vse ostale. Pod njegovim vodstvom so bili tudi ostali ZKD-jevi mnogo boljši in sploh dobro povezani, tako ni moglo priti drugače, kakor da je ZKD zaslužen proračilo Karlovcane s 6:3. V finalni tekmi sta se potem srečala ZKD in VSD. Ta igra je po zunanji sliki mnogo zaostajala za prej omenjeno, ker Varaždinci Zagrebčanom niso mogli nuditi nobenega pravega odpora in so Zagrebčani brez velikega truda zmagali neoporeno s 4:1. Obramba ZKD skoraj ni bila zaposlena, kar kaže, da Varaždinci to pot niso bili niti najmanj nevarni. Tej tekmi je prisostvoval tudi državni sportni vodja MIŠK. Zebić, ki bi bil moral na koncu tekme zmagovalcem pomoči izročiti pokal. Do te predaje pa ni prišlo, ker so se med tem sodelujoči klubi pritožili pri zvezi zaradi nastopa nemškega igralca Cöngela v vrstah ZKD.

Kako bo ta spor rešen, bomo še pisali. Ne glede nanj in na dejstvo, da samoborski tereni ne morejo nadomestiti smuka v planinah, je vendar treba priznati, da so hrvatski smučarji in drsalci obdržali svoj elan tudi v teh sportnih panogah, ki pri njih niso najbolj doma.

Mednarodni olimpijski odbor bo počival dalje

Ravnatelj Mednarodnega olimpijskega zavoda v Nemčiji dr. Karel Diem se je v zvezi s smrtjo predsednika Mednarodnega olimpijskega odbora grofa Baillet-Latourja te dni v razgovoru z novinarji bavil z nalogami najvišjega fruma svetovnega sporta. Mednarodni olimpijski odbor. Ko je podal nekaj podatkov o ustanovitvi odbora po Pierreu de Coubertinu in poznejšem delovanju tega organa, je dr. Diem slavil življenjsko delo pokojnega grofa Baillet-Latourja, ki je spoznal potrebo reform v organizaciji odbora in je v duhu genialnega Coubertina pametno in previdno uravnil celotno delovanje tega odbora. Ko se je jeseni leta 1939. začela vojna, se je odločil za edino pravilno pot in skoraj čisto ustavil delovanje tega odbora, s čimer je hotel pokazati, da je v naprej domel svetovni pomen oboroženega spora, ki je nastal onen jesen. Če bi bil drugačnega mnenja, bi bil Mednarodni olimpijski odbor moral nadaljevati svoje delo, kakor ga je nadaljeval v številnih prejšnjih sporih, kakor na pri-

mer med vojno v Španiji ali med trajanjem oboroženega spora med Kitajsko in Japonijo. Dr. Diem je dalje ugotovil, da rešitev vprašanja naslednika za pokojnega predsednika trenutno sploh ne pride v poštev, ker bo Mednarodni olimpijski odbor počival tudi dalje, dokler se ne konča vojna. Vse tekoče posle bo formalno opravljal njegov podpredsednik, znani švedski sportni delavec Sigfrid Edström, ki bo pravočasno, kadar se bo bližala zaključitev miru, ukrenil potrebno za sklicanje predsedstva in zasedbo predsedniškega mesta.

Kako bosta sestavljeni reprezentanci Hrvatske in Nemčije? Po zadnjih vestih sta zdaj dokončno odlojeni obo enajstori, ki bosta v nedeljo odigrali meddržavno tekmo v nogometu med Hrvatsko in Nemčijo. Hrvatska bo šla na to tekmo bržkone z naslednjimi 11 igralci: Glaser, Dubac, Brozović, Lechner, Jazbinšek, Kokotović, Cimermančič, Wölfl, Lesnik, Antkovič, Pleše. Nemška reprezentanca bo imela verjetno tole sestavo: Jahn, Sesta, Schmaus, Wagner, Mock, Hanreiter, Riegler, Hahnmann, Conen, Walter, Durek.

Naše gledališče

DRAMA
Sobota, 17.: ob 17.30: Rokovnjači. Izven Nedelja, 18. jan.: ob 14.: Dom. Izven. Znižane cene. Ob 17.: Voda. Izven
Ponedeljek, 19. jan.: zaprto
Govekarjeva dramatičnacija Kersnikove in Jurčičeve povesti »Rokovnjači« je doživela po dolgoletnem premoru na našem odru zopet nenavaden uspeh. Rokovnjači so bili razbojniki, ki so živeli pod vodstvom svojega glavarja Nandeta v Kamniških planinah. Ljudstvo je verovalo, da ima vsak v malbi opajeno otroško roko, ki mu daje skrivnostno moč. Odtod ime Rokovnjači. V igri je pokazana usoda glavarja Nandeta in njegov konec. Igra spada v vrsto romantičnih ljudskih iger. V dejanje je vpleteno petje in glasba, ki jo je komponiral Viktor Parina. Igro je režiral prof. Šest. V glavni vlogi: E. Gregorin, nadalje igrajo: Cesar, Jan, Kralj, VI. Skrbinšek, Koštica, Mira Danilova, Drenovec, J. Kovič, Simčičeva, Marija Vera, Gale, Peček, Starčeva, Plut Brezigar, Bratina, Košič, Raz-

tresen, Orel, Rakarjeva, M. Skrbinšek, Lipah, Nakrst, Presetnik, Potokar, Tiran, Nada Stritarjeva in J. Boltarjeva. Predstava bo drevi ob 17.30 izven abonmaja.
Nedelja v Drami. Ob 14. bodo ponovili štiridejansko dramo »Dom« ki jo je napisal naš domači pisatelj Janez Jalen. Dejanje se plete na kmečkem gruntu, ki je tik pred propadom. Ta, v kmečkem življenju pogosta zgodba, daje sliko o odrešujoči ljubezni ljudi do rodne grude, ki končno zmaga. Jedrnat jezik ter verno podani značaji naših ljudi tvorijo globoko dojmljivo zgodbo. Režiser: Milan Skrbinšek. — Zvečer ob 17. bodo uprizorili Vombargerjevo komedijo »Vodac«. To je zabavna satirična igra z veseligradno potezo. Junak komedije je vsa vsa; glavno ni dejanja tvori zgraditev novega vodovoda. Dramatik je ožigal v igri na vesel način človeške slabosti, kot so: nemernost, častiljenje, trma itd. Opozorjamo na to resnično zabavno delo. Režiser: Milan Skrbinšek.

OPERA
Sobota, 17. jan.: ob 17.: Prodana nevesta. Izven

Nedelja, 18.: Ob 10.: Princezna in črna. Izven. Mladinska predstava. Zelo znižane cene. — Ob 15.: Ples v Operi. Opereta. Izven

Ponedeljek, 19. jan.: zaprto
Drevo bode peli izven abonmaja Smetanova komična opera »Prodana nevesta«. Delo predstavlja umetniško posrečeno spojitve tehničnega mojstrstva z uporabo fol-

Zanimive civilne razsodbe naših sodišč

Ljubljana, 16. januarja
Ker so se med pravdo nedoletne A. proti tožencu B. ne samo pravnik, marveč tudi zdravniki in lovci zanimali za izid, objavljamo v naslednjem končni izid te zanimive odškodninske pravde, kakor jo je razsodilo vrhovno sodišče v Ljubljani s 3 razsodbami.

Pes žene tožence B. je 31. maja 1935 v neki hiši, kjer je stanovala tožnica A. pri svojih starših, tega letnega otroka na hodniku napadel in ga poškodoval z ugrizom v desno lice. Tožnica je zatrjevala, da se poznajo še ob vložitvi tožbe ugrizi na lico, da je punčka zaradi prestanega strahu obšla na živcih, da ponosi ni spala in se razburjala. Te motnje, vpitje med spanjem in hiranje otroka da so nastale zaradi ugriza. Zahtevala je za strah in bolečine 1.140 lir, za ogradenje obraza 1.140 lir in za zdravilne 190 lir.

Toženi B. je ugovarjal, da ni pasivno legitimiran za to tožbo, da bi jo marveč moral tožnica naprotili proti njegovi ženi, ker je ona lastnica psa, sicer pa da ni odgovoren za škodo, ker je njegova žena redno najemala kakšnega brezposelnega, da je vodil psa na vrvi na sprehod. Tudi ob priliki poškodbe je vodil psa neki C. na vrvi. Ker pa je moral C. nenadno opraviti potrebo, je stopil v hišo, v kateri je stanovala tožnica. Medtem ko je bil na stranišču, je pustil psa zunaj in takrat se je izvršil dogodek. Šele na otrokovo vpitje so prihiteli ljudje in otroka rešili. Pes pa da ni popadljiv.

Toženc je predlagal zavrnitev tožbenega zahtevka in je tudi ugovarjal, da tožnici ne gre druga odškodnina kakor za bolečine, ker ogradenja ni, za duševne bolečine in strah pa da ji ne gre nikakoli odškodnina.

Sodišče I. stopnje je tožbeni zahtevek zavrnilo, češ da toženc ni legitimiran za tožbo. To sodbu je pa okrajno sodišče v Ljubljani razveljavilo in je bil revizijski rekurz zoper ta sklep zavrnjen, tako da se je prava proti tožencu B. nadaljevala še glede vprašanja civilne odgovornosti in višine odškodnine. Vrhovno sodišče je namreč izreklo, da je toženc pasivno legitimiran za tožbo, ker se je pes njegove žene hranil iz tožencevih sredstev in je bival v skupnem družinskem stanovanju tožence in njegove žene. S tem je že bilo tudi tožencu poverjeno nadzorstvo nad psom, ki spada na ta način v njegovo gospodarstvo in je poleg tega sodbu prve stopnje ugotovila, da je tudi toženc tisti, ki se je dogovarjal z redniki psa. Tako je pobijana sodbu pravilno izrekla, da je treba tudi tožence smatrati za tistega, ki redi (drži) psa.

V kolikor se rekurz v nadaljnjem bavi z vprašanjem, ali tožence zaveda kakšna krivda, pa je pobijana sodbu prve stopnje, v kateri v tej smeri manjkajo zadostne ugotovitve in se sodišče prve stopnje ni izreklo v smeri, ali je toženc dokazal, da je skrbel za potrebno varstvo ali za nadzorstvo psa.

O vprašanju civilne odgovornosti za škodo je nato izreklo sodišče prve stopnje po ponovni sporni razpravi, da je toženi B. odgovoren za poškodbo, ki jo je njegov pes povzročil tožnici z ugrizom v desno lice in sredino brade pod ustnico, pri čemer je tožnico tudi popraskal s šapami po obrazu in da je zato toženc dolžan tožnico odškodovati, češ da toženc odgovarja za pomanjkljivo nadzorstvo po tretji osebi po § 1313 a odz., ne da je sam na tem moral biti kakor koli kriv. To določilo da je treba uporabljati tudi v primeru absolutne dolžnosti, da je pes nadzorovan in zavarovan nasproti vsakomur. Činitve smisla § 1313 a odz., h kateri je kdo nasproti drugemu zavezan, pa more biti tudi opustitev. V tem primeru je dolžnost varuha in s tem gospodarja psa bila absolutna, da psa nasproti vsakomur zavaruje, da ga pes ne popade, in da vsaj stori vse potrebno, da se to izogne. Ta dolžnost je javnopravna § 391 a. k. z. S tega stališča pa je za vprašanje jamstva nebitno, če onega, ki psa drži, zadene krivda v izbiri varuha ali ne, kakor tudi vprašanje, če je tožencu popadljivost psa bila znana. Odgovornost tožence se tedaj ne ravna po določilih § 1315 odz.

Prizivno sodišče je tožencevemu prizivu zoper to sodbu ugodilo in je tožbeni zahtevek zavrnilo, češ da uporaba § 1313 a odz. ni na mestu, ko ne gre za krivdo osebe, ampak za škodo, ki jo je povzročila žival, in da je vprašanje odgovornosti za tako škodo predvideno v predpisu § 1320 odz.

klornih pevalskih in plesnih motivov. Ta vedra in razigrana opera se odlikuje s živimi ritmi, melodioznimi spevi in učinkovitimi baleti. Peli bodo: Vidaličeva, Manoševski, Betetto, Banovec, Janko, Kogejeva, Pugalj, Golobova, Polajnarjeva, Jelnikar in Marlenk. Dirigent: D. Zebre režiser: C. Debevec, koreograf: ing. P. Golovin.

Po tej zakoniti določbi pa da zadene v konkretnem primeru odgovornost za škodo le čuvaja psa, ki je zanimal potrebo nadzorstvo, ne pa tudi tožence, ki je psa redil in držal. Toženc je namreč poskrbel za potrebno zavarovanje in nadzorstvo psa s tem, da ga je izročil s primernimi navodili zanesljivemu in sposobnemu človeku — čuvaju. Da pa je čuvaj kljub naročilu pustil psa iz rok, ni mogel toženc predvidevati in se tudi čuvaj ne more zaradi te enkratne opustitve svoje dolžnosti kvalificirati za nespособno osebo v smislu § 1315 odz.

Vrhovno sodišče je revizijski tožnici A. ugodilo in vzpostavilo sodbu prve stopnje iz naslednjih razlogov: toženc odgovarja kot oseba, ki je psa redil, za škodo, nastalo poškodboval, če on ne dokaže, da je poskrbel za potrebno varstvo in nadzorstvo psa (§ 1320 odz.). Potrebno varstvo in nadzorstvo mu nalaga zakon in to proti vsakemu in je toženceva obveza tako osnovana v zakonu. V izpolnitve te svoje zakonske obveze se je poslužil toženc tretje osebe — čuvaja. Zato pa odgovarja po § 1313 a odz. za krivdo te osebe, ki se je poslužil za izpolnitve svoje zakonite obveze, kakor za svojo lastno krivdo.

Okrajno sodišče je na to določilo višino odškodnine, in sicer za tožnici povzročeni strah glede na njeno starost in trajanje posledic prestrašitve skozi 2 meseca po prostem preudarku kot primerno 760 lir, za telesno poškodbo vsled ugriza in prask na 114 lir z ozirom na trajanje bolečin in njegovo intenzivnost. Zahtevke za okvaro obraza je pa sodišče zavrnilo, ker kozmetičnih posledic po mnenju izvedenca tako rekoč več ni, kar je tudi na prvi pogled vidno pri otroku. Istotako je pa zavrnilo zahtevke na povračilo stroškov zdravljenja, ker jih ni bilo plačati.

Sodišče utemeljuje svoj izrek glede priznane odškodnine takole: Ni povoda dvomiti nad izpovedjo otrokove matere in priče, da se je otrok še daljšo dobo po ugrizu strašil podnevi in ponoči in da se je strašil že na klic. Tudi je značilo, da otrok od ugriza dalje ni več tako vder, kakor je bil poprej in kakor so vedri njegovi bratje in sestre. Da otrok gleda izpod čela, more biti le znak immanentne, ne navadne bojazljivosti. Prav tako značilno je, da nekaj vedri otrok v šoli nikamor ne pride in da mora vsak razred ponavljati. Strašljivosti otroka je pripisovati tudi okolnost, da dlje časa po poškodbi ni mogel dosti jesti. Dober tek je vendar najboljši znak brezskrbnosti, flegmatikov. Po izpovedbi dveh prič, ki sta pasji popad videli, se pa že mora smatrati, da je bil otrok izredno prestrašen, ker ga je pes vajal po tleh, grizel v obraz in ga po obrazu praskal. Otrok je bil takrat komaj 3 leta star.

Smatrati je zato, da so opisane posledice pri nedoletni tožnici nastopile zaradi ugriza. Vsakdanje izkustvo kaže, da take posledice niti pri odraslem človeku ne minejo v 14 dneh, kaj šele pri tako majhnem otroku, ki dolgo ne izgubi iz spomina pasjih zob, šap in renčanja, posebno še, če otrok vidi, da mu pri takem mesarjenju nikdo ne more pomagati.

Mnenju izvedenca zdravnika, ki izključuje take posledice prestrašnja, zato ni mogoče pritruditi, vsaj ne v toliko, da otrok od tega strahu skozi daljšo dobo (par t. j. 2 do 3 mesece) ne bi bil tako prizadet, kakor opisuje njegova mati. Tožnica ne zahteva za današnje posledice nobene odškodnine, pač pa le za strah, ki ga je zaradi ugriza morala pretrpeti. Ta pa je po mnenju sodišča trajal glede na izpovedbo dveh prič vsaj dva meseca, kakor je možno na omejenem izpovedbe zaključiti z vso gotovostjo, da se je tožnica morala prestrašiti. Tudi izvedenec tega ne more izključiti, dasi je za tožence vidno zavzet, kar izhaja iz tega, da pravi, da je otrokovo strajenje kultivirano, da se tu pretirava tako zelo, da je slaba kavzalnost vidna. In se povzpne celotno mnenja, da otrokovo strajenje ni povzročeno kakoli odškodnini, o čemer podajati mnenje vobče ni njegova stvar. Izvedenec namreč pojasnjuje, da so tega, da se otrok ni nehal strašiti, krivi starši, ker niso otroka bodrili, da mu nič ni in da to ni nič hudega, če ga je pes popadel, marveč mu nasprotno govorili, da ga je pes popadel, da je ves plašen itd., za kar pa nima dokaza, — toda takega mnenja tudi teoretično ni možno vzdržati, če se pomisli na ves potek dogodka in na to, da se je to pripel-

tilo komaj triletnemu otroku, ki potrebuje mnogo nege in tudi tolažbe, preden ga strah zapusti.

Ko je izvedenec sam mnenja, da bi se otrok nehal strašiti že pri primernem vplivu s strani staršev, pa ni šteti otrokovim staršem v malomarnost, da otroka niso dali zdraviti specialistu nevrologu. Sicer pa gre za tako okvaro zdravja, ki mine le polagoma sama od sebe, posebno še s primerom nego, česar otrokovi starši gotovo niso opustili. Prestrašenje povzroča telesno neugodje, kar je pač isto kakor bolečina, za katero je v tem primeru odločilno, koliko časa po poškodbi je zaradi poudarjenega stanja prestrašnja trajalo. Sicer pa je po poškodbo vobče smatrati vsako motnjo telesne integritete, ne da bi bila potrebna na zunaj vidna sprememba na telesu, torej tudi motnje možganskih in živčnih funkcij; tedaj tudi, če se izizve zdravju škodljiv afekt, pri čemer niti treba ni, da je bila sprememba zvezana z bolečinami. (Klang k § 1325 odz.).

Prizivno sodišče je znižalo odškodnino za dvomesečni strah na 570 lir, v ostalem je pa prizivalo. Vrhovno sodišče je tožencevo revizijo zavrnilo iz sledečih razlogov:

Iz določbe § 1325 odz. nikakor ne sledi, da je imel zakonodajalec pred oči le telesne, ne pa tudi duševne bolečine, kakor to napačno meni revizija. Pod poškodbo na telesu v smislu § 1325 odz. ni razumeti samo moten telesne integritete, ki so zvezane z zunanje vidnimi spremembami, ampak tudi motnje možganskih in živčnih funkcij, ki nastopajo kot posledica boleznih, povzročenih s poškodbo, ker jih poškodovani telesno občuti in ker bolestvo vpliva na celotno njegovo zdravstveno stanje. Zadržne navedene motnje pa sta spodnji stopnji ugotovili ter jih smatrali pravilno kot poškodbo na telesu v smislu § 1325 odz. Bolestnina po tej določbi je zgolj odmena za prestane bolečine in kot taka za te odškodnina; nasprotno mnenje revizije je v zakonu nima opore.

! Inzerati v „Jutru“ imajo velik uspeh !

Mali oglasi

Službo dobi

Modista
mlajša moč dobi mesto.
Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Majša« 731-1

Kupim

Zdravilna zelišča
vseh vrst kupuje in plača
najbolje Grom Iste. Ljubljana, Tržaška cesta 11.
634-7

Službo išče

Modista
mlajša moč dobi mesto.
Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Majša« 731-1

Medicinske

steklenice
in zlenke, oprane kupi le
kerna mg. Bahovec, Kongresni trg, Ljubljana, 786-7

Dobra frizerka

ki tudi brije, išče službo
kjerkoli. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoli« ali po dogovoru 775-2

Pohištvo

mlajša moč dobi mesto.
Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoli« ali po dogovoru 775-2

Vajenci (-ke)

mlajša moč dobi mesto.
Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoli« ali po dogovoru 775-2

Lepo temno

spalnico
šperano, solidno izdelano,
poceni proda mirazstvo Krže, Vrhnika. Ogleda se v
zalogi Ljubljana, Trševska
47, poleg kavarnice Maren.
770-12

Vajenca

za pečarsko obrt pridnega
sprejemnika takoli. — Kušar
Jezik, pečarski mojster
719-44

Kuhinjsko opravilo

malu rabljeno prodano. Na
slov v vseh posl. Jutra.
776-12

Prodaj

mlajša moč dobi mesto.
Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoli« ali po dogovoru 775-2

Stanovanje

mlajša moč dobi mesto.
Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoli« ali po dogovoru 775-2

Cyan kapsule

zopet v zalogi. Lekarna
magister Bahovec, Kongresni
trg. 786-6

100 lir nagrade

dobi, kdor poišče enosobno
ev. dvosobno stanovanje
v bližini tramvajev. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Nagrade« 758-21a

Police in mize

prodaj. Naslov v vseh
posl. Jutra. 780-6

Kauč z žimo

skoraj nov, s štirimi vložki
in 2 stolčka (gobi) —
ugodno prodaj. Ogled v
nedeljo od 9. do pol 12.
Vodnikova 12 (spodnji zvo-
nec). 787-6

INSERIRAJ V „JUTRU“

Uradska družina

išče dve opremljeni sobi za
takoli. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Br. 1000«
765-23a

DOTA IN SRCE

Z očitajočim pogledom, pod katerim je starčeva togotno vidno spahnela, se je ozrla v viteza; nato je stopila proti bratu in z žalostnim smehljajem na ustnicah iztegnila roko.

»Ivona! se je nenadoma razlegel vitezov trdi glas. »Da se mi ne drzneš približati temu človeku!« Trenutek ali kaj se je menda obotavljala, nato je mirno storila še korak, položila bratu roko na ramena in ga objela.

Vitez je siknil novo kletvico. Genovefa je drhtela, Andrej je le gledal izpod čela, jaz pa sem se na tihem mugal vitezovemu porazu. Evgen je vrgl klobuk in plašč v kot ter z dolgimi koraki krenil skozi sobano proti očetu.

»Zdaj, gospod, ko sem si naložil vso dolgo pot iz Pariza, da obvarujem svoj dom koraka, ki bi mu nakopal zaničevanje vesoljne Francije, se ne ganem nikamor, dokler vam ne povem, kar imam na duši.«

Vitez je skomignil z rameni in trenil, kakor bi hotel oditi. Podoba je bila, da je Ivona s tem, ko je pozdravila brata, utrla ogenj, ki je bil za hip vzhujal v starem gospodu.

»Gospod, je vzkliknil Evgen, »verjemite mi, da je to, kar vam imam povedati, največje važnosti; govoriti hočem z vami, bodisi vprito teh tuicev,

bodisi v štiri oči, kakor vas je volja.«

Starec je pogledal okrog sebe, kakor bi iskal rešitve. Nato je zagodnjel:

»Če res ni drugače, govorite pri tej priči. In ko poveste, kar ste se namenili, mi izginite izpred oči.«

Evgen je mrko pogledal najprej mame, nato pa Andreja. Da bi se mu maščeval za ta mrki pogled, sem že hotel ostati; potem sem se premislil in segel Andreju pod pazduho, rekoč:

»Dajva, Andrej, pojdiva se izprehajati, dokler imajo tu pomenek o rodbinskih rečeh.«

Slutil sem, kaj je bilo privedlo Evgena v grad: hotel je napraviti zadnji poskus, da bi odvrnil očeta od namere, omožiti Ivono s kardinalovim nečakom.

In nisem se motil; čez nekaj minut naju je vitez poklical s terase, kjer sva se izprehajala.

»Kaj mislite, kaj mi je prišel povedati?« je zaklical, grozeče kazoč na sina in od srda se tresoč kakor šiba na vodi. Gospodična in Genovefa sta sedeli in se držali za roke; Ivona je bila strahotno bleda, Genovefa pa vsa objokana. »Kaj mislite, kaj mi je rekel, nesramnež? Podoba je, da lekcija, ki ste mu jo dali na Konjskem sejmišču, ni mnogo zalegla, drugače se ne bi vtilkal v to, kar mu ni nič mar. Prišel mi je povedati, da je ne dovolj svoji sestri poroke s kardinalovim nečakom, in da ne mara, da bi canaleška posestva prišla v roke tujcu, ki je samo povišan prostak. Baš on!... On!... On!... Tako kliče je znova iztegnil kazalec proti sinu. In vprito Ivone je takle govoril, prav nič ga ni bilo sram.«

»Sami ste me prisilili,« je jezno zavpil Evgen.

»Jaz se je vitez uprl. »Sem te mar silil, da si prišel semkaj s svojim hočem in nočem? Kdo pa si, ki prihajaš v Canaples zapovedovat? In pravi, gospoda,« je razburjeno nadaljeval stari vitez, »pravi, da rajši ubije gospoda de Mancinija, kakor da bi dopustil to ženitev.«

»Z veseljem mu dam priložnost,« je vzkliknil Andrej ter planil naprej.

Evgen ga je naglo ošinil z očmi in se kratko zasmajal. Nato je nastal peklenski trušč; vsi so tiščali naprej, vsi so hoteli govoriti in mala Genovefa je povzdigovala svoj glasek nad vse ostale.

»Ne smeta se bitti! Ne smeta se bitti!« je klicala tako oblastno, da so vsi utihnili in so se oči vseh uprle vanjo.